

VAKBLAD VOOR DE BIBLIOTHEEKSECTOR

Bibliotheekblad

Onderzoek bibliotheken
op basis van eigen kwaliteitsdata

De opmars van de podcast

Buitenlandse carrièreswitch
voor de liefde

De bibliotheeksector
in tijden van corona

nummer 8 | Jaargang 24 | 2020

Ralph Kruizinga
Collectiespecialist bij
Bibliotheek Nieuwe Veste

Bibliotheekonline

Veel bibliotheken in Nederland maken al gebruik van het speciaal door Graficom ontwikkelde cloud platform voor bibliotheken:
"Bibliotheekonline"

Wilt u ook **geen omkijken meer** hebben naar uw IT-omgeving voor wat betreft kantoor en publiek? Wilt u zeker weten dat uw **security** op orde is?

Wilt u dat al uw medewerkers inclusief vrijwilligers op alle openingstijden van uw bibliotheek kunnen **bellen naar de servicedesk**?

Wilt u ook ervaren wat de voordelen en mogelijke **kostenbesparingen** voor uw organisatie zijn?

Neem dan contact met ons op voor een **vrijblijvende kennismaking** om te kijken wat we voor u kunnen betekenen via het telefoonnummer: **088 472 34 26** of per e-mail via **info@graficom.com**

Graficom Group

Graficom Solutions BV

info@graficom.com

www.graficom.com

Website Bibliotheekblad.nl totaal vernieuwd!

Het zal u onmiddellijk opvallen: de website van Bibliotheekblad heeft een zéér ingrijpende metamorfose ondergaan. Naar aanleiding van het lezersonderzoek hebben wij het design van bibliotheekblad.nl flink onder handen genomen. Wat is er nieuw:

- De website is op ieder apparaat goed te lezen.
- De website is visueel veel aantrekkelijker geworden, met gebruik van veel fotomateriaal en kortere teksten.
- U vindt nu ook veel relevante video's en podcasts op de site. Kijk vooral onder de button 'rubrieken'.
- De agenda vindt u voortaan onder de button 'events' (onder het hoofdmenu 'rubrieken').
- Wij blijven voor u het laatste bibliotheeknieuws op de voet volgen. Al het nieuws vindt u onder de button 'nieuws'. Op de homepage vindt u het laatste nieuws.
- Input kunt u mailen aan: redactie@bibliotheekblad.nl.
- Meld u aan voor onze nieuwsbrief! Dan ontvangt u tweewekelijks het relevantste bibliotheeknieuws in uw mailbox. Aanmelden kan onderaan de homepage.

- 1 Verkiezing Beste Bibliotheek van Nederland 2020: Stem mee!
- 2 Haage wijk Bouwlust krijgt begin volgend jaar weer een bibliotheek
- 3 Gemeente Haarlem wil 6,5 miljoen reserveren voor vernieuwing en verduurzaming bibliotheken
- 4 Half miljoen euro voor innovatieproject bibliotheken Brainportregio

Vergeet vooral niet te stemmen op de Beste Bibliotheek van Nederland! Stemmen kan in de periode van 1 oktober t/m 1 november 2020.

**Het Govers kennisteam
Bibliotheken.**

**De sectorspecialist in het
bijstaan van bibliotheken op
het gebied van controleplicht,
fiscaliteit, juridisch en data-
analyse.**

GOVERS

Thuis in cijfers sinds 1927

Bibliotheekblad is hét vakblad voor de bibliotheeksector en verschijnt tien keer per jaar, waaronder een dubbelnummer. Kijk ook op onze website: www.bibliotheekblad.nl en op ons Twitteraccount @Bibliotheekblad.

Uitgeverij

Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 12
2272 TR Voorburg

Redactie

Menno Goosen (hoofdredacteur)
menno.goosen@bibliotheekblad.nl
+31 (0)6 2222 90 67
Bart Janssen (webredacteur)
bart.janssen@bibliotheekblad.nl
Martin de Jong (redacteur)
martin.dejong@bibliotheekblad.nl

E-mailadres redactie

redactie@bibliotheekblad.nl

Eind- en beeldredactie

Menno Goosen

Tekstcorrectie

Martin de Jong en Marijn Mostart

Medewerkers

Rob Bruijnzeels, Annemiek van de Burgt, Maarten Dessing, Else-lien Dijkstra, Dionne Dinkhuijsen, Anne van den Dool, Marianne Hermans, Wendy de Graaff, Roxanne Heemskerck, Wim Keizer, Imke de Korte, Ingrid Lutke Schipholt, Marjolein Oomes, Linda van Pelt, Gerrit Serné, Joyce Sternheim, Eimer Wieldraaijer, Ivonne Zijp.

Adviseur

Eimer Wieldraaijer (voormalig hoofdredacteur)

Ontwerp basisvormgeving

SNEP grafische dienstverlening

Lay-out

Thomson Digital

Opmaakbegeleiding

Hans Jansens (Impaginator.nl)

Druk

Damen Drukkers

Redactieadviesraad

Erik Boekesteijn, Jan Gommer, Wendy de Graaff, Wim Keizer, Gerard Meijer, Wanda Moelands

Abonnementen Nederland

Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest. Tel. +31(0)251-25 79 24. Site: www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen. Abonnementenland is ook bereikbaar via Twitter. @Aboland_klanten. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementen België

Abonnementenland, Ambachtenlaan 21 Unit 2A, 3001 Heverlee. Tel. +32 (0)28 08 55 23. Site: www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementprijs

Per 1 januari 2020 kost een abonnement in Nederland €199,90, elk vervolgabonnement op hetzelfde adres €189,90, abonnement voor gepensioneerden €95, los nummer €20. Abonnementprijs België: €218,90. Overige landen €252,90. Alle bedragen inclusief BTW en verzendkosten.

Adverteren

Op www.bibliotheekblad.nl vindt u onze tariefkaart. Meer informatie kan gegeven worden door accountmanager Rajin Roopram, telefoon: +31 (0)6-1520 17 24, e-mail: rajin.roopram@kbenp.nl.

Overname van tekst

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij IP gebruikt of veelevoudig worden. Voor kopiëren is reproductie recht verschuldigd aan de uitgever.

ISSN

1573-9597

10

Collega

Ralph Kruizinga is collectiespecialist van de Bibliotheek Nieuwe Veste in Breda.

12

Negen normen onder de loep

Een gesprek met bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap Frank Huysmans over het onderzoeksrapport Certificering en organisatiekwaliteit van de bibliotheekbranche.

16

Barts Boekenclub & Barts Boekenvlog

Bart Gielen presenteert de uitreiking van de Beste Bibliotheek van Nederland. Ook staan zijn vlogs op de nieuwe website van Bibliotheekblad. Een kennismaking.

18

De opmars van de podcast

De podcast is een aan populariteit winnend medium. Ook in de bibliotheekwereld wordt het medium steeds meer gebruikt.

24

Biebactiviteit

Bij de Bibliotheek Lek & IJssel lezen kinderen deze zomer samen met Bip, het lieve leesmonster.

28

Nederland Leest

Nederland Leest vindt in november voor de vijftiende keer plaats. Dit jaar doen bibliotheken *Het zwijgen van Maria Zachea* van Judith Koelemeijer cadeau.

33

Topstukken uit de KB

De stille kracht is een van de beroemdste boeken van Louis Couperus. Ook als object is de eerste druk van de gebonden versie van Couperus' roman een meesterwerk.

34

Boeken en kranten voor een 'lastige' doelgroep

Onder het motto 'lezen is voor iedereen' geeft uitgeverij Eenvoudig Communiceren al een kwarteeuw boeken en kranten in eenvoudig, begrijpelijk Nederlands uit.

36

Buitenlandse carrièreswitch voor de liefde

Elma Lammers stapte na een jarenlange carrière in het Nederlandse bibliotheekstelsel over naar de Medische Universiteitsbibliotheek in het Oostenrijkse Graz.

38

Management

Sinds 2018 is Annelies Bakelaar bestuurder van Biblionet Drenthe, zowel een provinciale ondersteuningsinstelling (POI) als een bibliotheekorganisatie.

42

De bibliotheeksector in tijden van corona

Om een eerste beeld te krijgen van de gevolgen van de coronacrisis voor nationale bibliotheken wereldwijd en openbare bibliotheken in Nederland, voerde de Koninklijke Bibliotheek twee onderzoeken uit.

46

Mystery Guest

In Nootdorp is een bibliotheek verrezen volgens het storytelling-concept, ontwikkeld in het Engelse Chester. Hoe pakt deze vorm van werken uit in de praktijk?

En verder in dit nummer

4 Redactioneel

4 Colofon

6 Kort nieuws

9 Column Loeka van der Kooij

50 Wat leest de bibliotheekbezoeker

Stem op de Beste Bibliotheek!

Gelukkig kan het toch nog doorgaan. Weliswaar in een totaal andere vorm dan u van ons gewend bent: de verkiezing van de Beste Bibliotheek van Nederland. Oorspronkelijk stond de uitreiking van deze prijs gepland op 16 juni tijdens Het Nationale Bibliotheekcongres 2020. Het zal u allemaal duidelijk zijn waarom dit niet door kon gaan. Gelukkig hebben we een oplossing gevonden: op **3 november** zal de prijs voor de Beste Bibliotheek van Nederland uitgereikt worden tijdens een livestream van de Masterclass-reeks Vooruitgang Boeken die NBD Biblion organiseert vanwege het vijftigjarig bestaan. U kunt zich al aanmelden op www.bigmarker.com/nbd-biblion/masterclass-1 Maar zonder uw stem ook geen uitreiking: de winnaar wordt, door het deskundige oordeel van onze vakjury, namelijk ook voor de helft bepaald door het publiek. U dus! Breng daarom in de periode van **1 oktober tot en met 1 november** uw stem uit op één van de genomineerde bibliotheken. Dat kunt u doen op onze website bibliotheekblad.nl.

En als u daar toch naartoe surft: is het u al opgevallen dat onze website een metamorfose heeft ondergaan? De website is visueel veel aantrekkelijker geworden, met niet alleen statische tekst, maar ook heel veel foto's, blogs, video's en podcasts. En leesbaar op ieder apparaat, dus ook als u comfortabel met uw telefoon of tablet op de bank zit. Uiteraard is de website nog volop in ontwikkeling. Heeft u door het zien van de blogs of het luisteren naar de podcasts inspiratie gekregen? Wij zijn altijd op zoek naar relevante content. Mail mij gerust als u een idee heeft voor de website en het blad. En vergeet u niet aan te melden voor onze nieuwsbrief.

Ik wens u veel lees- (en kijk- en luister)plezier,

Menno Goosen
Hoofdredacteur Bibliotheekblad
menno.goosen@bibliotheekblad.nl

Kort nieuws

Bibliotheek Veldhoven opent Chinese kinderboekenhoek

De Bibliotheek Veldhoven heeft een 'Chinese Children's Book Zone' geopend. De bibliotheek biedt tweehonderd prentenboeken in het Chinees aan voor kinderen van 0-6 jaar. De 'Chinese Children's Book Zone'

komt voort uit de maandelijkse voorleessessies in het Chinees die Iris Bos-Hung (Xinji) sinds anderhalf jaar maandelijks in de Bibliotheek Veldhoven organiseert. De bibliotheek bedient vrij veel expats, onder wie een groot aantal Chinezen. De bibliotheek richt zich in toenemende mate op expats. Zo zijn er behalve voor Chineestaligen bijvoorbeeld ook activiteiten voor Spaans- en Italiaanstaligen. De bibliotheek speelt voor veel expats, die vaak kampen met gevoelens van isolatie en eenzaamheid, ook een belangrijke rol als ontmoetingsplek en helpt bij het integreren in de Nederlandse samenleving. De Chinese kinderboekenhoek kwam mede tot stand dankzij schenkingen van uitgevers.

NBD Biblion Masterclass-reeks: Vooruitgang Boeken

NBD Biblion bestaat 50 jaar. Ter gelegenheid hiervan worden drie inspirerende online seminars georganiseerd. De volgende onderwerpen komen aan bod: Transformatie van de bibliotheek (3 november), Collectie van de toekomst (2 februari 2021) en Duurzame bibliotheek (2 maart 2021). De sessies beginnen om 15:00 uur en zijn online en gratis te volgen. Kijk voor meer informatie en inschrijving op: www.nbdbiblion.nl. Tijdens de masterclass van 3 november wordt tevens de winnaar van de NBD Biblion Award voor de Beste Bibliotheek van Nederland 2020 bekendgemaakt, dus mis dit niet! Het seminar is te volgen via: www.bigmarker.com/nbd-biblion/masterclass-1.

Stem mee op de Beste Bibliotheek van Nederland

Van 1 oktober t/m 1 november is het mogelijk om via de totaal vernieuwde site bibliotheekblad.nl te stemmen op één van de vijf genomineerde bibliotheken: de bblthk Wageningen, Forum Groningen, Forum Zoetermeer, het Huis van Eemnes en LocHal Tilburg. Naast een professionele vakjury krijgt ook het publiek dus een stem in de uitslag. Uiteraard is het niet mogelijk om meer dan één keer een stem uit te brengen. De finalisten presenteren zichzelf in een korte video die ook op de site te vinden is. De Beste Bibliotheek van Nederland is die bibliotheek die zowel door de vakjury als door het publiek het hoogst wordt gewaardeerd. Om die reden wegen de stem van de vakjury en die van het publiek in het eindoordeel even zwaar (beide tellen voor 50%). De bibliotheek die als beste wordt verkozen, ontvangt de NBD Biblion Award. De vijf genomineerde bibliotheken worden bezocht door de juryleden, die hun kennersblik laten gaan over zaken als gebouw & inrichting, diensten & producten en service & klantgerichtheid, maar die vooral oog zullen hebben voor de maatschappelijke en culturele werking van de bibliotheek en de samenwerking met individuele en institutionele partners. De vakjury bestaat uit Hans van der Veen (directeur-bestuurder dbieb Leeuwarden), Astrid Vrolijk-de Mooij (directeur-bestuurder Bibliotheek Zwolle), Hans van Velzen (voormalig directeur Openbare Bibliotheek Amsterdam en auditor bij

de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal), Wendy de Graaff (publicist), Menno Goosen (hoofdredacteur Bibliotheekblad) en Eimer Wieldraaijer (voormalig hoofdredacteur Bibliotheekblad en adviseur).

Bekendmaking winnaar Beste Bibliotheek van Nederland

De winnaar van de Beste bibliotheek van Nederland zal bekend gemaakt worden via een livestream die op 3 november uitgezonden wordt tijdens de NBD Biblion Masterclass-reeks: Vooruitgang Boeken (zie hieronder). De presentatie is in handen van Bart Gielen, bekend van Barts Boekenclub. De uitreiking is op 3 november vanaf 15.00 uur te volgen via: www.bigmarker.com/nbd-biblion/masterclass-1

Half miljoen voor innovatieproject bibliotheken Brainportregio

Negen bibliotheken in de regio Eindhoven en Cubiss ontvangen gezamenlijk vanuit de Regio Deal Brainport Eindhoven een half miljoen euro voor het uitvoeren van het innovatieproject 'De Bibliotheek van de toekomst'. Doel van dit project is de bibliotheek nog laagdrempeliger te maken en een duurzame verbinding aan te gaan met de inwoners van de Brainportregio. De Regio Deal is een eenmalige financiële impuls die door het kabinet beschikbaar is gesteld om de economische kracht van de Brainportregio te versterken. Het project 'de Bibliotheek van de toekomst' ging in augustus van start en loopt tot augustus 2023. Het doel van het project is de bibliotheek nóg toegankelijker te maken, en gebruikers nog meer te binden en boeien door beter in te spelen op de informatiebehoefte van de inwoners, aldus Bibliotheek Eindhoven in een persbericht. Te denken valt aan innovaties als een platform voor kennisdeling, een pasloze bibliotheek of digitaal boekadvies, maar ook aan een modern systeem om de gebruiker meer op maat relevante informatie te bieden. 'De kennisuitwisseling zou bovendien niet alleen vanuit de bibliotheek en haar netwerk naar de gebruikers moeten zijn, maar ook tussen gebruikers onderling. Zo ontstaan communities, groepen mensen met iets wat hen bindt.' Vorig jaar gaven de betrokken bibliotheken reeds aan de bijdrage mogelijk te willen gebruiken voor onder andere het creëren van een gratis basisabonnement voor iedereen.

De financiële bijdrage is toegekend aan een samenwerkingsverband van de de Bibliotheek Eindhoven, BiblioPlus (Boxmeer + omgeving), Cultuurspoor Best, de Bibliotheek de Kempen, Bibliotheek Veldhoven, Bibliotheek Helmond Peel, Bibliotheek Dommeldal, Bibliotheek De Lage Beemden, Bibliocenter (Weert + omgeving) en Cubiss. Initiatiefnemer en penvoerder is de Bibliotheek Eindhoven.

18.702 boeken toegevoegd aan Delpher

Afgelopen maand zijn 18.702 boeken toegevoegd aan Delpher, de website met historische Nederlandse publicaties. In totaal gaat het om bijna drie miljoen extra pagina's. Alle boeken zijn afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen en werden uitgegeven tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw. Er zijn titels op het gebied van religie, taal, teken- en schilderkunst, maar ook reisgidsen en oude kinderspellen. Bovendien is de literatuur goed vertegenwoordigd, met grote namen uit binnen- en buitenland. Tussen de buitenlandse vertaalde werken vallen klassiekers op als 'Romeo en Julia' van William Shakespeare, 'Oliver Twist' van Charles Dickens en vele werken uit het oeuvre van de bekende Franse naturalist Emile Zola. Uit onze eigen contreien vinden we werk van zeventiende-eeuwers Vondel, Hooft en Bredero, en van hun negentiende-eeuwse vakbroeders Jacob van Lennep en Potgieter. Maar ook recentere literatuur uit de Lage Landen is volop te vinden in deze nieuwste toevoeging aan Delpher. Zo vormen enkele tientallen titels een interessant overzicht van de Vlaamse literatuur uit het begin van de twintigste eeuw, met onder meer 'De Oogst' van Stijn Streuvels, 't Bolleken' van Cyriel Buysse en verschillende werken van Lode Baekelmans, Maurits Sabbe, Felix Timmermans en Filip de Pillecyn. Bij boeken van Nederlandse bodem vinden we een opvallend grote groep werken van schrijfsters uit dezelfde periode. Uiteraard van bekende namen als Ina Boudier-Bakker en Top Naeff, maar ook werk van auteurs zoals Jeanne Reyneke van Stuwe (echtgenote van Tachtiger Willem Kloos) en Marie Koenen. Zij bereikten in hun tijd een groot publiek, onder andere door hun bijdragen in respectievelijk 'De Nieuwe Gids' en 'De Katholieke Illustratie', maar raakten al gauw in de vergetelheid.

Foto: Rudolph Buch

Correctie

In Bibliotheekblad 7 werd in de rubriek Biebactiviteit over de hoogsensitiviteitsactiviteiten van Theek 5 vermeld dat op de foto Wanda Moelands afgebeeld stond. Dit is onjuist. Op de foto staat trainer / coach Ellis Bosmans.

Heeft u nieuws? Mail dan naar redactie@bibliotheekblad.nl. Het actueelste bibliotheeknieuws vindt u op www.bibliotheekblad.nl. Op onze site kunt u zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief.

Kort nieuws

Constance groei in bibliotheekaanbod basisvaardigheden

Het aanbod van de bibliotheek op het gebied van taal en digitaal blijft onverminderd groot. Dat blijkt uit onderzoek naar de dienstverlening van openbare bibliotheken rondom basisvaardigheden voor volwassenen, uitgevoerd via de Bibliotheekmonitor (voorheen het Bibliotheekonderzoekplatform, BOP). Het landelijke programma de Bibliotheek en basisvaardigheden ondersteunt bibliotheken bij het organiseren van diensten voor mensen met beperkte taal- en digivaardigheden die daardoor moeilijk kunnen meekomen in de huidige (digitale) kennissamenleving. Uit het onderzoek wordt duidelijk dat de lijn die is ingezet met het programma de Bibliotheek en basisvaardigheden ook in 2019 succesvol is doorgetrokken. Aan dit onderzoek namen alle 145 (basis)bibliotheken in Nederland deel. Daarmee bieden de uitkomsten een inzicht in het volledige aanbod rondom basisvaardigheden in de openbare bibliotheek.

Gezinsaanpak

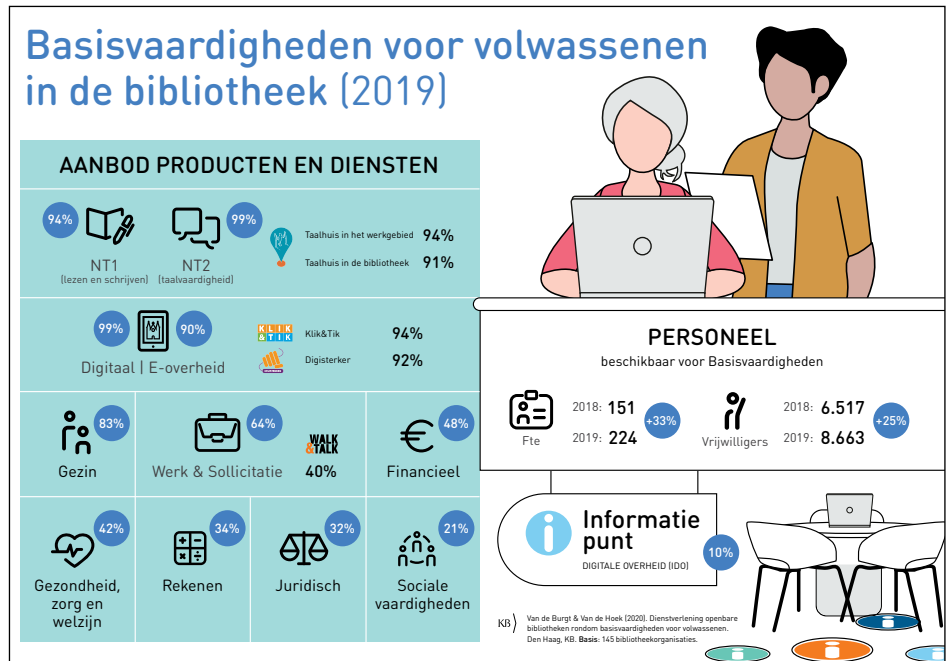
Met de gezinsaanpak sluiten de bibliotheken aan bij één van de tien maatregelen uit de Vervolgaanpak Laaggeletterdheid 2020-2024: Effectieve preventieve aanpak – een landelijk ondersteuningsprogramma voor leesbevordering, met focus op laagtaalvaardige gezinnen. De tendens die is ingezet vanuit het actieprogramma Tel mee met Taal is voor het tweede opeenvolgende jaar zichtbaar in de toename van het aanbod voor laagtaalvaardige ouders. Inmiddels kunnen laagtaalvaardige ouders bij acht van de tien bibliotheekorganisaties terecht voor aanbod rondom het gezin. De meeste bibliotheken bieden in dit kader ondersteuning aan in de vorm van de VoorleesExpress en/of een BoekStartcoach.

29 Informatiepunten Digitale Overheid

Op 1 juli 2019 openden de eerste Informatiepunten Digitale Overheid in de bibliotheek. Eind 2019, het eerste jaar van het programma Digitale Inclusie, had 10% van de bibliotheekorganisaties – de vijftien zogeheten kopgroepbibliotheken – een informatiepunt gericht op de (digitale) overheid. In totaal waren in 2019 op 29 bibliotheeklocaties dergelijke informatiepunten te vinden. De kopgroepbibliotheken registreerden circa 900 bezoekers. Zij kregen de meeste vragen binnen over de Belastingdienst en DigiD. In 2020 en 2021 wordt het programma verder uitgerold en gemonitord, onder andere met de Bibliotheekmonitor.

Meer fte's en vrijwilligers beschikbaar

Niet alleen in het aanbod, maar ook in de inzet van personeel is de verschuiving naar de brede maatschappelijke bibliotheek goed

zichtbaar. Vrijwel alle bibliotheekorganisaties zetten specialisten op het gebied van basisvaardigheden in, zoals een consultant basisvaardigheden of een coördinator (Digi)Taalhuis. De afgelopen jaren is het totaal aantal fte's voor de dienstverlening ieder jaar gestegen: van 99 fte in 2016 naar 224 fte in 2019. Het aantal vrijwilligers voor basisvaardigheden is in de afgelopen drie jaar verdubbeld: van bijna vierduizend vrijwilligers in 2016 naar 8,7 duizend in 2019. Deze vrijwilligers worden met name ingezet voor uitvoerende werkzaamheden, zoals ondersteuning bij het oefenen van spreekvaardigheid of digitale vaardigheden en de begeleiding van workshops of leesclubs.

Effectiviteit van de dienstverlening

Waar de profilering van de maatschappelijke bibliotheek, de samenwerking met partners en de expertise binnen de bibliotheek als zeer succesvol worden ervaren, hebben niet alle bibliotheken voldoende zicht op de effectiviteit van de (lokale) dienstverlening. Rondom dit onderzoek worden diverse hulpmiddelen gepubliceerd die bibliotheken hierbij kunnen helpen. Daarnaast zijn op Bibliotheekinzicht meer landelijke inzichten in de effectiviteit van de dienstverlening te vinden. De resultaten uit het onderzoek zijn verwerkt in een landelijke rapportage, een infographic en een dashboard, in te zien via de Bibliotheekmonitor. Daarnaast zijn er infographics op provinciaal en individueel niveau via de Bibliotheekmonitor beschikbaar voor POI's en bibliotheken.

Meer informatie is te vinden op:

www.bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/bibliotheekmonitor.

‘Indien dergelijke complicaties zich voordoen’ De eerstelijnsgezondheidszorg en complex taalgebruik

geletterdheid is daarmee een risicofactor voor de gezondheid.

Ik zie overal kwartjes vallen als ik de signalen bespreek die zouden kunnen duiden op laaggeletterdheid. Komt iemand vaak te laat op een afspraak? Volgt de patiënt de adviezen van de huisarts nooit goed op? Loopt een cliënt bij een diëtist maar verandert toch het eetpatroon niet? Neemt iemand een formulier altijd mee om thuis in te vullen? Zo komen we samen tot een hele reeks signalen waar je als zorgverlener in de praktijk alert op kunt zijn. De deelnemers gebruiken de chatfunctie om vragen te stellen en daar wordt veel gebruik van gemaakt. Samen bekijken we een bijsluiters en zo ontdekken de deelnemers hoe ingewikkeld de zinsconstructies zijn en hoe onnodig complex het taalgebruik is. Waarom staat er ‘indien dergelijke

Mijn presentatie staat klaar, het filmpje is geladen, aantekeningen bij de hand, glaasje water erbij. Het voelt net alsof ik een normale training ga verzorgen. Alleen zit ik achter mijn laptop. Want corona. Het project van het Taalhuis van de Bibliotheek Bollenstreek, in samenwerking met de Rijncoepel, om de eerstelijnsgezondheidszorg te informeren over laaggeletterdheid is gestart in februari. Twee lunchbijeenkomsten heb ik fysiek kunnen verzorgen, daarna stapten we razendsnel over op online. Langzaam druppelen de deelnemers binnen. Ik zie achtergronden van huisartspraktijken en apotheken op mijn scherm verschijnen. De boterhammenpakketjes worden erbij gepakt en iedereen zit er klaar voor. Ik begin zo’n introductietraining graag met een quiz over de aantallen laaggeletterden in Nederland. Dat komt altijd goed binnen en opent meteen de ogen voor het probleem. Zeker in relatie tot gezondheidszorg. Wist je bijvoorbeeld dat laaggeletterdheid de Nederlandse gezondheidszorg € 257 miljoen per jaar kost? De totale kosten van laaggeletterdheid voor de samenleving worden zelfs op € 1,13 miljard per jaar geschat. (Onderzoek in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven door PWC, 2018.) Geletterdheid speelt een belangrijke rol bij gezondheidsvaardigheden. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven voelen zich minder vaak gezond, en zijn dat ook minder vaak. Ze missen namelijk vaak de vaardigheden om goed om te gaan met informatie over gezondheid (Nivel, *Laaggeletterdheid en Gezondheid*, Van der Heide & Rademakers, 2015). Laag-

complicaties zich voordoen’ als je ook ‘als je deze problemen krijgt’ kunt schrijven? Weet iemand een ander woord voor ‘ledematen’? Iedereen wordt meteen creatief en zich bewust van het vakjargon. Het mooie van zo’n training is dat je samen op nieuwe ideeën komt. Zo werken fysiotherapeuten al veel met plaatjes en kunnen zij hierover tips geven aan de anderen.

Driekwartier later klap ik met een voldaan gevoel mijn laptop dicht. Ik ben trots dat het project taal en gezondheid op deze manier toch doorgang kan vinden. Het onderwerp is zo belangrijk, en in het licht van COVID-19 heel actueel en urgent. Het is cruciaal dat deze informatie door iedereen goed wordt begrepen en toegepast. In september is een verdiepende bijeenkomst – met taalambassadeur – gepland. Daar hoop ik alle deelnemers in het echt te ontmoeten zodat we *real life* situaties kunnen trainen. Hierdoor kan de eerstelijnsgezondheidszorg in de Bollenstreek zijn signalerings- en doorverwijsfunctie effectief inzetten. En zo kunnen wij bij het Taalhuis meer deelnemers bereiken en hen helpen met betere lees- en schrijfvaardigheden. Lees ook het artikel op pagina 34 over Boeken en kranten voor een ‘lastige’ doelgroep.

Loeka van der Kooij is Taalhuisconsulente bij het Taalhuis van de Bibliotheek Bollenstreek.

Collectiespecialist Ralph Kruizinga:

‘De populariteit van een boek inschatten is niet zo moeilijk’

In de rubriek *Collega* komt in iedere aflevering een bibliotheekmedewerker aan het woord die een bepaalde functie uitoefent. Dit keer: de collectiespecialist.

Tekst: **Linda van Pelt** • Foto's (inclusief cover): **Ivonne Zijp**

To bieb or not to bieb? Daarover hoeft Ralph Kruizinga, collectiespecialist van Bibliotheek 'Nieuwe Veste' in Breda, niet lang te filosoferen. Heeft 'de bibliotheek' nog bestaansrecht in deze tijd van digitalisatie van informatie? Een vraag die hij niet blindelings kan beantwoorden. Dat heeft vast ook te maken met zijn studieachtergrond. Sinds 2005 is hij afgestudeerd in algemene literatuurwetenschappen en filosofie. 'Vragen blijven stellen hóórt bij mijn beroep. Ik besef dat de bibliotheek nog steeds in een behoefte voorziet, maar we moeten wél inspelen op de maat-

schappelijke ontwikkelingen én ons realiseren dat we niet een soort boekwinkel zijn. Een bibliotheek heeft een andere functie!'

Resultaten uit het verleden

De Bibliotheek Breda heeft drie vestigingen en zeven afhaalpunten voor service dicht bij huis. Als je binnen zo'n organisatie de collectiespecialist bent, ben je dan in je eentje verantwoordelijk voor het hele aanschafbeleid? 'Nee, ik doe dit werk samen met mijn collega Birgit Jacobs', antwoordt Ralph Kruizinga. 'Zij is

vooral sterk op cijfermatig gebied, en zij heeft grote kennis van data. Mijn specialiteit ligt meer op het vlak van de inhoud: welke boeken kopen we wel/niet? Daarbij streven we ernaar om 95% van de vraag naar boeken in “eigen huis” te beantwoorden, dus zonder die te lenen van andere bibliotheken, en dan zijn de statistieken van Birgit een belangrijke leidraad om te kunnen beoordelen of het inkoopbeleid in de behoefte voorziet. Het inschatten of een boek veel gelezen zal worden, is zo moeilijk niet’, verklaart hij aan de hand van een praktijkvoorbeeld. ‘Als alle voorgaande delen van de serie *De Zeven Zussen* van Lucinda Riley enorm populair zijn gebleken, kun je er gerust van uitgaan dat ook het volgende deel veelgevraagd zal zijn.’ Resultaten uit het verleden bieden hier dus zekerheid voor de toekomst. ‘Reken maar dat, met de presidentsverkiezingen dit najaar, ook de boeken over Donald Trump veelgevraagd gaan worden.’

Steeds weer nieuwe vragen

Soms maakt de Bredase collectiespecialist graag een onverwachte manoeuvre. ‘Als er bijna tegelijkertijd drie nieuwe fantasyseries worden uitgebracht, waaronder eentje waarvoor de uitgever al veel heeft geïnvesteerd in promotie, ben ik eerder geneigd te kiezen voor de onbekendere uitgave. Want die veel gepromote komt er toch wel. Ook regionaal gedachtegoed krijgt bij ons de aandacht die het verdient. Antwerpen is dan soms gevoelsmatig dichterbij dan bijvoorbeeld Amsterdam.’ Antwerpen, dat is ook de stad waarmee Ralph Kruizinga een persoonlijke connectie heeft. Na een jaar journalistiek studeren in Tilburg maakte hij de switch naar filosofie en literatuurwetenschappen. ‘In Antwerpen, vooral omdat het me heerlijk leek om hier “op kot” te gaan.’ Voor een Brabander is België niet zo heel anders. De cultuurschok in het begin had vooral te maken met de andere benadering bij de studie. ‘Bij journalistiek miste ik de verdieping. Een interview is voor een journalist een spelletje van vraag en antwoord. Voor een filosoof is het een zoektocht. Dat past me beter. Ik werd geconfronteerd met nieuwe vragen en leerde dat ik nog helemaal niks wist. Bij filosofie werd ik geconfronteerd met steeds weer nieuwe vragen. Het duurde even voordat ik doorhad dat dát juist de bedoeling is, en nóg iets langer voordat ik daar ook berusting in vond.’

Bewust van eigen functie

Na zijn afstuderen in 2005 werkte Kruizinga zo’n tien jaar als freelance copywriter, journalist en redacteur, onder andere voor PSV Media. Voor zijn Rotterdamse vriendin verhuisde hij in 2015 naar die stad. ‘Precies rond die tijd zocht bibliotheek AanZet (met de hoofdlocatie in Dordrecht, en zo’n dertig vestigingen in de regio – red.) flexmedewerkers. ‘Een gevarieerde functie, zowel qua locatie als qua werkinhoud; van nieuwe leden inschrijven en boeken opbergen tot vragen van bezoekers beantwoorden. Al die ervaringen maakten me duidelijk dat de bibliotheekwereld me beviel. Toen zich twee jaar terug een vacature aandeed voor een senior medewerker in de Bredase bibliotheek Nieuwe Veste was ik blij dat ik daar kon beginnen. Aanvankelijk voor 32 uur per week. Door interne verschuivingen en vertrek van collega’s kreeg ik de mogelijkheid om collectiespecialist te worden, voor 36 uur per week.’

Filosofie is een abstracte wetenschap, maar de relatie met het bibliotheekwezen is volgens Ralph Kruizinga snel gelegd. ‘Al was het maar om na te denken over het bestaansrecht van de bibliotheek. Die is ooit opgericht ter verheffing van het volk. In deze tijd van Brexit, populisme en alles wat er gaande is in de wereld, is mijns inziens die rol nog lang niet uitgespeeld. Denk bijvoorbeeld aan het thema Black Lives Matter. Als bibliotheek willen we geen stelling nemen, dat is niet onze rol. Maar we geven met onze collectie context bij en duiding aan de actualiteit. We scheiden feit van fictie, en faciliteren gesprek en debat. Mensen kunnen bij ons kennismaken met literatuur en cultuur, en dat kweekt empathie.’

Magazijn met mogelijkheden

Titeldifferentiatie is een stokpaardje van de Bredase collectiespecialist. ‘Als bibliotheek moet je een ander beleid voeren dan een boekhandel. Wij kiezen er niet voor om zogeheten “hype-boeken” in tientallen aan te schaffen. Als het goed is, gaan ze bij de boekwinkel allemaal de deur uit, maar wij proberen te voorkomen dat we na verloop van tijd alleen maar méér van hetzelfde in de kasten hebben staan. Daarom kiezen we bewust voor variatie, en daarmee voor elk wat wils. Dat betekent wel dat de lezers in Breda soms even iets langer moeten wachten op dat ene favoriete boek van het moment.’ Ralph Kruizinga is blij dat de leesvoorkeuren binnen het team uiteenlopen. ‘Twee collega’s die dol zijn op fantasy lezen de nieuwe uitgaven en maken daarvan uitgebreid rapport, wat voor mij handig is bij het aanschafbeleid. Anderen zijn gespecialiseerd in romantische fictie, thrillers, of kunnen zelfs het succes van Scandinavische thrillers benoemen. Naast onze drie vestigingen hebben we gelukkig ook een uitgebreid magazijn voor het bewaren van de zogeheten klassiekers, die nauwelijks nog worden uitgeleend, maar die we ook liever nog niet wegdoen. Recent kwam er een mevrouw in onze bibliotheek die vroeg naar de originele Duitse versie van Heideggers *Sein und Zeit* (een filosofisch onderzoek naar de “vraag van het zijn”, gepubliceerd in 1927 – red.) om “vertaalverliezen” te voorkomen. Wij hadden die uitgave al in 1976 aangeschaft, en laten we die nog steeds in ons magazijn hebben! Die mevrouw leek niet eens zo verbaasd, maar ik was wel trots.’

De Winkel van Sinkel op het gebied van wijsheid

De trend van dalende uitleencijfers beschouwt Ralph Kruizinga niet als alarmerend. ‘De bibliotheek heeft veel kennis in huis, en dat heeft aantrekkingskracht. Onze medewerkers kunnen onder andere deskundige ondersteuning bieden op het vlak van het lezen van officiële overheidspublicaties. Wij hebben taalclubs in huis, studenten komen bij ons leren voor tentamens, scholieren zoeken de achtergrondinformatie die ze niet allemaal van internet mogen halen.’ Een dag in de week werkt Kruizinga ‘op de vloer’. ‘Op die manier houd ik – letterlijk – het contact met onze bezoekers, en dat vind ik belangrijk. Bovendien krijg ik wekelijks minstens tien mailtjes van leden met suggesties voor aanvullingen op onze collectie. Dat meedenken maakt me blij. We zijn een toegankelijke organisatie, dat willen we uitstralen in alles wat we doen.’

Onderzoek bibliotheken op basis van eigen kwaliteitsdata

Negen normen onder de loep

Over het algemeen genomen doen bibliotheken het goed, concludeert bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap Frank Huysmans in het eerste van een reeks onderzoeken over de bibliotheekbranche, maar op onderdelen is er nog wel iets te winnen. Vervolgonderzoeken zullen de ontwikkelingen en beoogde verbeteringen in kaart brengen. Een gesprek naar aanleiding van het onderzoeksrapport *Certificering en organisatiekwaliteit van de bibliotheekbranche*.*

TEKST: MARTIN DE JONG

De KB, de VOB en de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT) hebben gezamenlijk laten onderzoeken wat de sterke en minder sterke punten in de bibliotheekbranche zijn, hoe sterk de relatie is tussen de kwaliteit van de organisatie en wat er aan diensten en activiteiten geboden wordt, en wat de toegevoegde waarde voor de gemeenschap is. Daarbij werd gekeken naar de negen normen die bij de certificeringsprocedure gehanteerd worden. Het onderzoek werd eind 2019 verricht door Frank Huysmans, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap, in het bijzonder met betrekking tot openbare bibliotheken (bijzondere leerstoel vanwege de Koninklijke Bibliotheek). Diens bevindingen werden neergelegd in het afgelopen juni verschenen rapport *Certificering en organisatiekwaliteit van de bibliotheekbranche*. Huysmans maakte gebruik van data uit de derde certificeringsronde van de openbare bibliotheken (2014-2018) en van de statistische gegevens van openbare bibliotheken uit die

periode. De auditdata van de certificering werden gekoppeld aan de gegevens van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), met als belangrijkste vraag: hoe sterk is de relatie tussen de kwaliteit van de organisatie en wat de bibliotheek feitelijk aan output en waarde voor de gebruikersgemeenschap creëert? In totaal was deze koppeling voor 127 bibliotheekorganisaties te maken.

Leiderschap en gemeenten

In de certificeringsaudit sprongen de kwaliteitsdimensies 'leiderschap' en 'gemeente(n)' er positief uit, zo bleek, maar op het gebied van (interne) processen liggen er nog uitdagingen voor de branche (een op de drie organisaties haalt een onvoldoende, slechts drie procent doet het uitstekend). 'Getuige de scores op de onderliggende normen wordt in de Nederlandse openbare bibliotheken nog weinig project- en procesmatig gewerkt in het verbinden van de vijf kernfuncties aan diverse doelgroepen', aldus Huysmans. Bibliotheken met een middelgroot tot groot werkgebied scoren op acht van de negen normen het hoogst, en er blijkt een licht positieve samenhang te zijn tussen de organisatiekwaliteit en de wettelijke prestatie-indicatoren van bibliotheekorganisaties. Om die samenhang te duiden, wordt een vervolgonderzoek uitgevoerd waarin ook data uit diverse Bibliotheekmonitor-onderzoeken worden betrokken.

Er zijn grote, middelgrote en kleine bibliotheken, maar de grote zijn ook divers: enerzijds heb je de OBA, anderzijds bijvoorbeeld Forum Groningen, dat ook bioscoop en museum is. Maakt dat vergelijken moeilijk?

Huysmans: 'Het was wel een duidelijke instructie aan de bibliotheken om de gegevens in de Wsob alleen op de bibliotheek betrekking te laten hebben. Als filmbezoekers ook langs de bibliotheekpoortjes komen, tellen ze wel mee als bibliotheekbezoekers, dat zijn ze dan in feite ook wel, maar voor zover mogelijk wordt dat apart gehouden, en dat geldt voor de certificering ook.'

Foto: Adam Winger (Unsplash)

De auditdata van de certificering werden gekoppeld aan de gegevens van de Wsob met als belangrijkste vraag: hoe sterk is de relatie tussen de kwaliteit van de organisatie en wat de bibliotheek feitelijk aan output en waarde voor de gebruikersgemeenschap creëert?

Foto: Eimer Wieldraaijer

Frank Huysmans, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap.

Het onderzoek ging onder meer over het verbinden van de vijf kerntaken met de doelgroepen. Op sommige punten ging dat heel goed, op andere is er nog wel terrein te winnen.

'Over het geheel genomen zijn de scores best oké. Zeker als je kijkt naar de totaalscores. Wat we wel zagen, is dat je een heel grote middengroep hebt. Er zijn weinig uitschieters naar boven en weinig naar beneden. Een heel grote groep, 85 procent, zit daartussenin. Die scoort dus wel voldoende: een zesje, zeventje misschien, tegen de acht aan, maar niet de negen. Dat was ook een beetje de reden voor het onderzoek: kijken hoe het is gegaan met die vorige certificering, en wat kunnen we daarvan leren voor de volgende keren. Maar ook om te weten te komen welke factoren uitmaken of een bibliotheek hoog of laag scoort op die certificering en of je dat kunt vastknopen aan de gegevens die je uit de Wsob haalt.'

En is dat gelukt?

'Dat is gelukt, maar het blijkt wel dat die relatie redelijk beperkt is. Je meet bij de certificering een bepaald soort kwaliteit, namelijk die van hoe de organisatie is opgebouwd. Is er een duidelijke visie op hoe men in de praktijk uitvoering geeft aan de kernfunc-

ties, wordt er gemonitord en op tijd bijgestuurd, werkt men goed samen met andere organisaties?', dat soort zaken. De auditoren van de certificering kunnen er vrij snel de vinger achter krijgen als het in de organisatie niet helemaal lekker loopt. En dat heeft dan misschien niet zo heel veel te maken met waar in het land en in welke gemeente je werkt, aan hoeveel inwoners je diensten moet verlenen, hoeveel leden je hebt enzovoorts. Of met of je collectie groot is of klein. Het houdt waarschijnlijk verband met de organisatie zelf: dingen die er in het verleden zijn gebeurd, conflicten die er hebben gespeeld ... Dat zijn de factoren die je met de audit wel in beeld krijgt, maar met de Wsob-data natuurlijk niet.'

Er wordt gesproken van weinig doorgroei bij het personeel, maar er lijkt wel een trend te zijn om mensen intern bij te spijkeren, ze klaar te maken voor de nieuwe aspecten van het werk.

'Ja. Als het goed is, is daar in de organisatie geld voor. Dat is denk ik ook een van de dingen die de auditoren inventariseren: hoe gaat dat, de groei van het personeel. Aan de andere kant: onze sector is er natuurlijk een waarin de doorgroei mogelijkheden niet heel groot zijn. Het is, en gelukkig maar, geen heel gelaagde organisatie, de bibliotheek.'

En het is een sector waar de mensen vaak tientallen jaren met plezier werken, ondanks dat er weinig groeimogelijkheden zijn.

'Dat vind ik heel opvallend. Ik heb in die Wsob-data ook gekeken naar de samenstelling van het personeelsbestand. Bibliotheken wordt gevraagd om aan te geven welke medewerkers in welke leeftijdscategorie vallen. Dan zie je wel verschillen tussen kleine organisaties waar vier mensen werken die allemaal tussen de vijftig en de zestig zijn, en de wat grotere waarbij het heel netjes egaal verdeeld is over de leeftijdscategorieën. Dat is iets voor het vervolgonderzoek om naar te kijken.'

Er komen steeds meer mensen vanuit andere sectoren in de bibliotheek werken.

'Ik heb van veel directeuren gehoord dat ze blij zijn dat ze mensen uit andere sectoren kunnen aannemen, om ook een beetje een ander perspectief in de organisatie te krijgen, en dat kan ik me goed voorstellen. Aan de andere kant denk ik dat we er een beetje te ver in doorgesloten zijn doordat we nu geen bibliotheekopleiding meer hebben. Omdat er misschien ook vanuit de sector zelf niet genoeg de nadruk op gelegd wordt dat het echt wel een unieke functie is, waar bijzondere kwalificaties voor gevraagd worden. Daarom ben ik de afgelopen tijd ook druk bezig geweest om te kijken wat we daar nou aan kunnen doen. Als je voor een marketingfunctie of een communicatiefunctie iemand met communicatie-ervaring en een communicatieopleiding binnenhaalt, dat is logisch. Voor IT geldt dat ook. Maar er is ook een percentage mensen nodig dat over bibliotheekspecifieke kennis beschikt. Het organiseren van informatie, classificeren, een classificatiesysteem, je moet ook met een partij als OCLC op dat niveau kunnen praten. Er zijn heel veel commerciële cursussen, van GO-opleidingen bijvoorbeeld, en cursussen mediawijsheid, onder andere vanuit de KB.

Maar als je ons vergelijkt met buurlanden, dan denk ik wel: hoe kan het nou dat wij helemaal géén opleidingen meer hebben? Er is nu wel weer een module voor het mbo in aankomst, en dat is heel mooi, maar ook dat is geen volwaardige opleiding van drie, vier jaar. Ik maak me wel een beetje zorgen daarover, want in een bibliotheekopleiding leer je ook een stukje ethiek van het vak. En je merkt dat dat, in Nederland althans, heel erg aan het verwateren is. Dat we zeggen: we zijn er voor burgers. Er gebeuren nu soms dubieuze dingen, zoals de wifi in de bibliotheek uitbesteden aan een commerciële partij wier verdienmodel het verzamelen, analyseren en doorverkopen van data is. Dat staat haaks staat op de ethiek van het vak: de privacy van de burgers beschermen, zodat die zich onbespied voelen in wat ze lezen en lenen, en in wat ze in de bibliotheek verder nog doen. Aan de andere kant moeten we ons natuurlijk ook niet afsluiten voor de mogelijkheid dat het allemaal anders gaat worden. Dat bibliotheken in grotere organisaties opgenomen worden. Alleen blijft ook dan natuurlijk een kern van het vak bestaan, en ondanks dat je misschien met commerciële partijen samenwerkt, moet je dat wel overeind houden. En dat ook heel duidelijk maken in de communicatie: dit is voor ons een *no-go* want we zijn een openbare bibliotheek van en voor burgers.'

Het was je opgevallen dat grote bibliotheken het niet per definitie beter doen dan kleine.

'Klein versus groot gaat eigenlijk over het werkgebied. Bij een heel groot werkgebied zullen er veel vestigingen zijn. Ik kan me voorstellen dat als je veel vestigingen te runnen hebt, de kwaliteit van de organisatie misschien wat minder aandacht krijgt dan in iets kleinere organisaties. Dat is vaak geen keuze van bibliotheekorganisaties zelf. In de bezuinigingsperiode 2010-2015 kregen bibliotheken een korting opgelegd waarbij gezegd werd: we willen wel dat je alle vestigingen openhoudt. Dat betekent, als je kijkt naar de statistieken uit die periode, dat bibliotheken van 20 procent van het personeel afscheid hebben moeten nemen. Dat geeft wel aan dat, als je vestigingen open moet houden en je runt een vestiging met één betaalde kracht en voor de rest vrijwilligers, de dienstverlening moeilijk op peil te houden is.'

Wat behelst het vervolgonderzoek?

'Ik ga samen met mensen van de KB nauwkeuriger kijken naar de gegevens uit de Bibliotheekmonitor. Het gaat om de aanvullende onderzoeken die door bibliotheekorganisaties worden gedaan op het gebied van basisvaardigheden van volwassenen, dienstverlening aan VvE's, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, en ook de Belastingdienst. Die gegevens gaan we koppelen aan de Wsob-gegevens. Ik heb die data verrijkt met gegevens uit openbare statistieken: over de plek waar een vestiging staat, en over de leefbaarheid in en de sociale samenstelling van de wijken. We gaan kijken welke bibliotheken heel veel van dat soort activiteiten aanbieden en welke wat minder, en of je daar een goede match ziet met de lokale bevolkingssamenstelling. Je kunt je voorstellen dat als het om NT2 gaat, de taalhuizen voornamelijk in de Randstad en in de andere grotere steden zit-

Over het algemeen genomen doen bibliotheken het goed, concludeert bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap Frank Huysmans in het eerste van een reeks onderzoeken over de bibliotheekbranche, maar op onderdelen is er nog wel iets te winnen.

ten. NT1 misschien juist meer in de wat lager opgeleide regio's. Sluit dat op elkaar aan of kan het nog beter? En wat kunnen we verder leren uit de data die we als sector al hebben, als je daar met een geïnformeerde blik naar kijkt. Het is de bedoeling om die cyclus te gaan herhalen en iedere keer te kijken: wat kunnen we nou leren uit de data. Daaruit komen verbeteringssuggesties voort. Als die eenmaal zijn overgenomen, meten we wat je over een paar jaar aan verbeteringen ziet en kijk je wat we dan weer kunnen verbeteren. Er is in de sector wel wat voorbehoud, merk ik, zo van: kan dat nou wel allemaal met deze data, maar ik ben ervan overtuigd dat het kan. Daarbij moet je natuurlijk niet alléén op deze gegevens bouwen, en dat doen we ook niet. Het is een van de bronnen die we als sector hebben om onszelf te informeren over hoe het gaat.'

**Het rapport Certificering en organisatiekwaliteit van de bibliotheekbranche is te downloaden op <https://tinyurl.com/y5g876kz> of op de website van de KB.*

Thrillerauteur Saskia Noort aan tafel bij Bart Gielen.

Barts Boekenclub & Barts Boekenvlog

Vloggen over boeken vanuit de studeerkamer

Bart Gielen (40) ontving tal van literaire grootheden in zijn talkshow 'Barts Boekenclub' in Het Betty Asphalt Complex in Amsterdam. Corona gooide roet in het eten en Bart zag zich genoodzaakt om zijn werkzaamheden te verplaatsen naar zijn 'intieme' studeerkamer waar hij een reeks van elf literaire vlogs opnam. Deze vlogs zijn ook te bekijken op de vernieuwde website van Bibliotheekblad. Daarnaast zal Bart de presentatie op zich nemen van de NBD Biblion Masterclass-reeks: Vooruitgang Boeken op 3 november waarin ook de prijs voor de Beste Bibliotheek van Nederland wordt uitgereikt.

TEKST: MENNO GOOSEN • FOTO'S: SCREENSHOTS UIT BARTS BOEKENCLUB

Hoe is Barts Boekenclub begonnen?

'Ik kende Paul Haenen en Dammie van Geest al enkele jaren. Via kennissen raakte ik bevriend met ze. Zij zijn de eigenaren van Het Betty Asphalt Complex in Amsterdam, waar Paul veel optredens heeft, onder andere als zijn personages Margreet Dolman en dominee Gremdaat. Ik vertelde aan Paul dat ik graag weer iets zou willen doen met presenteren. Ik ben van oorsprong historicus en ik ben jarenlang docent geschiedenis geweest, zowel op de pabo als op een middelbare school in Amstelveen. Paul vertelde mij toen dat ze graag een literaire salon wilden beginnen, en dat we misschien wel konden samenwerken. Ik dacht dat ik een soort "side-kick" zou worden, maar toen kreeg ik carte blanche om zelf een literaire salon te beginnen. Dat was in juni 2014.'

Maar je had geen achtergrond in de literatuur of de boekenwereld?

'Nee, geen enkele. Ik las uiteraard wel veel boeken, maar dat was vooral non-fictie op het gebied van geschiedenis. Qua fictie las ik

Haasse, Reve en Mulisch, maar dan hield het ook wel op. Ik had geen idee wat er speelde in literair Nederland, maar ik ben toch maar gewoon begonnen.'

Dan was de eerste talkshow waarschijnlijk heel spannend ...

'We hebben uiteraard wel een try-out gehad. De allereerste schrijver die ik uitnodigde was Piet Meeuse, de auteur van *Het labyrint van meneer Wolffers*. Hij was ook de eerste die mijn uitnodiging accepteerde, dus ik was de koning te rijk. De eerlijkheid gebiedt me wel te zeggen dat de meeste bezoekers dachten dat het een show van Paul Haenen was, dus toen moest ik me nog meer bewijzen.'

Hoe ontwikkelde de talkshow zich daarna?

'Tijdens de try-out waren er drie gasten, op een vrij kaal podium. Steeds één gast tegelijk, gezeten aan een veel te grote tafel die werd opgesierd met een hortensia die ik van mijn moeder gekregen had. Daarna besloot ik voor twee schrijvers te gaan, aangezien drie echt een marathon was. Ik gebruikte PowerPoints, er was geen muziek en geen pauze. Alleen maar anderhalf uur gesprekken over boeken. Ik had eigenlijk geen idee wat ik aan het doen was. Het voordeel was wel dat ik door het lesgeven ervaring had met presenteren, maar dat is natuurlijk in een heel andere context. Daarnaast had ik geen interviewervaring. Het was pionieren. Ik voelde me wel eens een konijntje dat in de felle koplampen van een auto keek.'

Maar het pakte wonderbaarlijk goed uit. Arthur Japin, Saskia Noort, Maarten van Rossem, Paul van Vliet, Paulien Cornelisse, Rob van Essen, Sonja Barend, Midas Dekkers, Peter Buwalda ... Er staan wel zeventig klinkende namen op de lijst van gasten in jouw Boekenclub...

'Het is natuurlijk een jarenlang proces geweest waarbij de show steeds meer uitgebouwd werd. Er kwam een podium voor debuterende schrijvers, er kwamen intermezzo's met livemuziek die aansloot op de boeken, en ik ging een tijd lang een samenwerking aan met Hebban.nl, een populaire boekensite en een lezerscommunity voor Nederland en Vlaanderen. Maar de grootste verrassing was inderdaad wel dat steeds meer literaire grootheden zich wilden laten interviewen. Met een aantal heb ik zelfs nog heel leuk contact. Het is nu ook niet lastig meer om

Bart Gielen met Bianca Stigter, auteur van onder andere *Atlas van een bezette stad*.

gasten te strikken; als mensen horen wie er al allemaal geweest zijn, gaan er veel nieuwe deuren open.'

En toen kwam corona. Barts Boekenclub kon niet meer doorgaan, en je besloot vlogs te gaan maken.

'Ja, ik ben niet iemand die dan passief gaat zitten wachten, dus ik ben in het kader van "creatief tijdens corona" Barts BoekenVlog gestart. Ook daar had ik geen enkele ervaring in. Vlogs maken vond ik in het begin dan ook echt heel erg lastig. Vloggen is vrij eenzaam: je hebt geen contact met publiek. Je praat in je eentje tegen de camera. Ik heb in 2019 ook voor National Geographic online masterclasses gegeven tijdens de History Month, maar toen was er tenminste nog een team bij dat feedback kon geven. Nu zat ik in mijn eentje op mijn studeerkamer.'

Hoe maak je zo'n vlog?

'Het begint met veel research doen. Je moet natuurlijk alle boeken die je bespreekt van A tot Z gelezen hebben en vragen bedenken. Vervolgens maak ik een script. De eigenlijke opnamen moesten soms wel paar keer over omdat ik niet tevreden was. En daarna ga je monteren. Dat vind ik een van de leukste zaken van het hele creatieve proces.'

Je hebt in totaal elf boekenvlogs gemaakt. Er kwamen historische onderwerpen voorbij, bijvoorbeeld 'Aan tafel bij dictators', maar ook onderwerpen als 'Het Eurovisie Songfestival'. Hoe kwamen die keuzes tot stand?

'Ik blijf natuurlijk historicus, dus geschiedenisonderwerpen hebben sowieso mijn interesse. Een van mijn favoriete thema's is de Limburgse mijnen. Ook omdat mijn beide opa's daar gewerkt hebben. Er staat ook nog steeds een oude mijnwerkerslamp in mijn werkkamer. Maar een onderwerp als ABBA vind ik ook erg leuk om te behandelen. Het is ook puur persoonlijk. Het boek *De stad der blinden* van de Portugese Nobelprijswinnaar José Saramago maakte een enorme indruk op me toen ik het las. Dat wilde ik heel graag bespreken. Het leek me ook een mooie opening van de reeks vlogs aangezien het over een pandemie gaat, in dit geval: iedereen wordt blind. En ik moest natuurlijk een mooie, gevarieerde reeks boeken behandelen.'

Je laatste vlog is inmiddels uitgezonden. Ga je verder met vloggen? En hoe gaat het verder met Barts Boekenclub?

'Met vloggen stop ik voorlopig even, maar je weet nooit hoe het verder gaat. Barts Boekenclub heb ik inmiddels zes jaar gedaan. Er zijn wel plannen voor verandering. In ieder geval wil ik nog een soort finale houden, maar ik weet niet of het theater nog wel opengaat vanwege corona. Paul Haenen wil ook iets nieuws beginnen met boeken in Het Betty Asfalt Complex: Betty's Boeken. We zijn nog volop aan het brainstormen. In ieder geval zal dat meer een televisie-uitzending worden, zonder publiek.'

Voor meer informatie over Barts Boekenclub: zie bartsboekenclub.nl en YouTube: *A la Bart Producties*.

De serie vlogs is ook te zien op de vernieuwde website van *Bibliotheekblad*.

‘Audio stimuleert de taalontwikkeling én de creativiteit’

De opmars van de podcast

De podcast is een aan populariteit winnend medium. Ook in de boekenwereld raakt het medium steeds meer gebruikt. In dit artikel worden er drie belicht: De PodcastBende (waarin kinderen een radioprogramma maken), De Grote Vriendelijke Podcast (gewijd aan kinderboekenauteurs en -illustratoren), en De Waanzinnige Podcast (waarmee plezier in lezen wordt bevorderd). Op de nieuwe website van Bibliotheekblad kunt u ze binnenkort beluisteren.

TEKST: MARTIN DE JONG

De PodcastBende

De PodcastBende is een initiatief van de Bibliotheek Dommeldal, waar innovatiegeld van de Koninklijke Bibliotheek voor werd toegekend. Daarmee konden workshops worden ontwikkeld waarin basisschoolleerlingen vaardigheden opdeden voor het maken van podcasts. Die kregen de vorm van een radioprogramma waarin de kinderen interviews hielden, moppen vertelden en commercials brachten. Sylvia Dobbelseen (Tracé) ontwikkelde de workshops samen met Tjeerd van den Elsen, initiatiefnemer van het media-educatieplatform Radiorakkers. In de cocreatie van Tracé, Radiorakkers en de bibliotheek bracht Sylvia haar kennis en ervaring met De Bibliotheek op School (dBOS/buitenschool programma) in en Tracé onderwijservaring, mediawijsheid, kennis van taalontwikkeling en ervaring met het maken van podcasts.

Tjeerd: ‘Door radio te maken kun je nauw aansluiten bij de doelstellingen van de school, en als bibliotheek kun je scholen laten zien dat je een serieus product biedt dat weliswaar leuk mag zijn maar niet voor de leuk is gemaakt.’

Sylvia Dobbelseen, voor de bibliotheek, naast ontwikkelaar en workshopleider, projectleider, over de aanleiding: ‘We wilden voor kinderen iets opzetten met digitale geletterdheid en taalvaardigheid ineen. Vaak zie je dat die projecten op school gescheiden zijn. We hadden het idee: hier kunnen bibliotheken heel erg veel mee vanuit hun missie van het bevorderen van taal en mediawijsheid.’

Tjeerd: ‘Uit onderzoek is gebleken dat audio de creativiteit van kinderen bevordert. Ze kunnen tot twee, drie niveaus hoger

ideeën bedenken naar aanleiding van geluid vergeleken met het eigen leesniveau. Daarmee zeg ik niet dat we meer audio moeten doen en minder moeten lezen, ik denk dat de kracht van audio een heel mooie voorloper is en ook parallel mag gaan met de ontwikkeling van lezen. Het is een heel mooie aanvulling op en complementair aan het lezen.’

Sylvia: ‘Je ziet bij de zelfgemaakte vlogs en video’s dat audio een beetje naar de achtergrond verdwenen is. We denken dat als je wat beeld weglaat, je beter aan taalontwikkeling kunt doen. Dan houd je de taal over.’

In de oproep die jullie deden, stond dat er twaalf kinderen mee konden doen, het werden er uiteindelijk vijf. Was er weinig animo?

Sylvia: ‘Het was net voor of na de Kinderboekenweek, dat kwam slecht uit. We hebben overwogen om het uit te stellen, om meer kinderen te krijgen, maar besloten dat niet te doen. Wel geloven we erin dat het veel meer kinderen aanspreekt. Ze waren van verschillende scholen, er sommige kinderen kwamen zelfs uit Helmond om de workshops te volgen. Eigenlijk was het ideaal. We hadden er natuurlijk wel meer gewild hoor, maar het was super fijn om het met die vijf uit te testen.’

Waar bestond de workshop uit?

Tjeerd: ‘We hebben via blokken de tijdlijn ingericht. Een blok kon van alles zijn: hoe houd je een interview, hoe maak je een

Silvia Dobbelsteen, Tjeerd van den Elsen, Theo van den Broek.

radiocommercial.' Silvia: 'Ze konden de inhoud zelf bepalen. Wij hadden het thema dieren bedacht: daar kun je natuurlijk alle kanten mee op. En we hebben het format radioshow gekozen, met Tjeerd als presentator – dat zouden ze uiteindelijk zelf ook kunnen doen. Je kunt oefenen met allerlei genres. Met documentaire, met luisterboek, en die kun je dan aan elkaar koppelen in zo'n show, een vorm die heel goed werkt.'

Educatief medewerker leesbevordering en digitale geletterdheid van de Bibliotheek Dommeldal Theo van den Broek: 'Als

bibliotheek hebben wij het als een leermoment gezien, waarbij we rekening hielden met latere uitrol van het product. We ontdekten meteen al hoe fijn het is dat je het in blokken indeelt, dan kunnen de kinderen elk blok afzonderlijk voorbereiden. Er was nog een ander leermoment voor mij persoonlijk. De kinderen moesten om de beurt hun rol vervullen, maar een heel enthousiaste jongen riep er spontaan tussendoor. Ik dacht: als je nou je mond zou houden, zou dat wel fijn zijn. Later in de mix blijkt dat echter juist een rijke aanvulling te zijn, dat iemand spontaan wat toevoegt.'

Voor andere bibliotheken hebben jullie gratis een draaiboek beschikbaar. Ook zou het geschikt zijn voor de Bibliotheek op school.

Silvia: 'Wij zouden het gaaf vinden als mediacoaches dit op scholen gaan doen, want je kunt er veel kinderen mee bereiken. We hebben het nu als buitenschoolse activiteit georganiseerd. De Bibliotheek Helmond-Peel gaat het uitvoeren, die heeft rechtstreeks aan ons gevraagd: kunnen jullie dat voor ons doen. Dat doen we graag, Tjeerd en ik.'

Het moet professioneel gebeuren.

Silvia: 'Met professionele begeleiding en professionele apparatuur is het effect het grootst, dat heeft echt meerwaarde. De kinderen vonden het heel cool om bij zo'n mengpaneel te zitten voor een microfoon en met een koptelefoon op. Als de geluidskwaliteit dan ook echt goed is, is het leuk om te laten horen aan familie en vrienden. We hebben van de KB subsidie gekregen voor het ontwikkelen van de workshop, we hopen dat er nog een vervolg komt. Dat er iemand opstaat die zegt: we gaan het financieren, zodat we mediacoaches kunnen opleiden en het kunnen gaan opschalen. Want dat is uiteindelijk wel de bedoeling.'

Zie ook: <https://tinyurl.com/y3gus5ak> of de site van innovatiebieb.nl. Deze podcast zal op termijn te beluisteren zijn via de nieuwe website van Bibliotheekblad.

De Grote Vriendelijke Podcast

De vriendelijke recensenten Jaap Friso (jaapleest.nl) en Bas Maliepaard (*Trouw*) hebben hun krachten gebundeld en De Grote Vriendelijke Podcast (GVP) in het leven geroepen. Eind 2018 werd daartoe de Grote Vriendelijke Stichting opgericht, met als statutaire doelstelling: de verspreiding van kennis over oorspronkelijk Nederlandstalige en in het Nederlands vertaalde jeugdliteratuur. Sinds september 2018 zijn 29 afleveringen van ongeveer een uur gemaakt, waarin schrijvers en illustratoren over hun werk vertellen en Jaap en Bas drie boekentips geven. De GVP-website bevat een aanvulling op de podcasts in de vorm van zogenoemde *show notes*. De opnames vinden doorgaans plaats in kinderboekenwinkel Kiekeboek in Haarlem. Met de podcasts moest een gat gevuld worden dat in de media ontstaan was. Jaap: 'We vonden dat er zo weinig serieuze aandacht voor jeugdliteratuur in de reguliere media was. Bovendien zijn alle vakbladen over jeugdliteratuur omgevallen, van *Literatuur zonder leeftijd* tot *Leesgoed*. Er is heel weinig over. Daar wonden wij ons wel een beetje over.'

De podcasts hebben een journalistieke insteek.

Jaap: 'We zijn allebei journalist en het moet journalistiek blijven, maar met een positieve sfeer. Als recensenten bespreken we boeken soms kritisch, maar in de podcast nodigen we schrijvers en illustratoren alleen uit als we enthousiast zijn over het boek.'
 Bas: 'We nodigen nooit iemand uit omdat er in de aanbiedingsfolder staat dat er een nieuw boek komt. Dat doen we pas als we het allebei gelezen hebben en zin hebben om erover te praten.'
 Jaap: 'En er moeten in het boek ook genoeg aanknopingspunten of thema's zijn voor een uitzending.'

Kiekeboek is niet de enige opnamelocatie.

Bas: 'We hebben een aantal live uitzendingen met publiek gemaakt, bv. de eindejaarspodcast is met publiek erbij. Vorig jaar zomer hebben we een aflevering gemaakt in een café, met Bart

Moeyaert, rond de Astrid Lindgren Memorial Award. Ook worden we wel gevraagd op festivals, zoals de Uitmarkt.' Jaap: 'En we zijn vanwege corona drie keer buitenboord geweest. We hebben een podcast via Zoom gemaakt en twee bij een auteur thuis.' Bas: 'Het kan overal, maar we willen wel op een plek zitten waar ook een gast zich prettig voelt. We hebben een heel fijne samenwerking met de boekhandel. Je zit tussen de kinderboeken in, dat werkt heel goed.'

Een podcast vergt voorbereiding, daarnaast is er nazorg via de show notes.

Bas: 'We maken heel uitgebreide draaiboeken van zes, zeven A4'tjes. Dat wordt van tevoren heen en weer gemaïld tussen ons.' Jaap: 'In de *show notes* staan verwijzingen naar wat in de uitzending voorbij is gekomen.' Bas: 'Onze doelstelling is ook wel dat we een breed informatief programma maken over jeugdliteratuur. We willen de volle breedte van de jeugdliteratuur laten zien: van de populaire tot de zeer literaire auteurs. Maar ook wat er allemaal omgaat in die wereld, wat er aan aanbod is. En de krenten uit de pap halen.' Jaap: 'We hebben onszelf ook nadrukkelijk als de eerste podcast over jeugdliteratuur in de markt gezet. Je ziet nu andere initiatieven komen, met net weer een andere insteek. Dat kan goed naast elkaar bestaan.'

Zijn schrijvers makkelijk te strikken?

Bas: 'Er is nog nooit een schrijver geweest die niet wilde.' Jaap: 'Je mag bijna een uur praten over het boek dat je net geschreven of geïllustreerd hebt, waar je misschien nog redelijk vol van bent, met twee mensen die het goed gelezen hebben. Ik kan me heel goed voorstellen dat je dat wel wilt.'

Jullie richten je op volwassen luisteraars, en dat zijn er veel.

Bas: 'We hebben goede maanden achter de rug. Door corona hebben flink veel mensen het ontdekt, maar ook dankzij een paar

Jaap Friso en Bas Maliepaard met schrijfster Anna Woltz.

Jaap Friso en Bas Maliepaard met schrijver Pieter Koolwijk.

grote namen. We startten dit jaar met Tonke Dragt. Dat heeft heel veel publiciteit opgeleverd.'

Dat is belangrijk.

Bas: 'We hebben er met name vorig jaar aan getrokken om de naamsbekendheid te vergroten door in de boekwinkel en in de bibliotheek zichtbaar te zijn. Daar hebben we materialen voor laten ontwikkelen, onder andere een *Getipt door De Grote Vriendelijke Podcast*-sticker. We hopen een gidsfunctie in de winkel en in de bibliotheek te kunnen vervullen.' Jaap: 'Er zijn nu meer dan tweehonderd boekhandelaren en bibliothecarissen bij ons netwerk aangesloten, en veel boekhandels en bibliotheken die een tafeltje van de GVP hebben ingericht.'

En BicatWise heeft een GVP-tag gemaakt.

Bas: 'Het is een label in de catalogus. Je ziet eraan dat een boek in de GVP besproken is, en in welke aflevering. Het heeft ons enigszins verrast dat de bibliotheken ook stickers wilden om op de boeken te plakken die besproken zijn, maar het is heel erg tof dat er hele presentaties gemaakt worden, echt fantastisch.' Jaap: 'En er wordt door bibliotheekmedewerkers veel naar geluisterd. Ze zijn enthousiast en geven feedback.' Bas: 'Medewerkers van de Bibliotheek Zaanstreek waren als teamuitje naar onze eindejaarsuitzending gekomen. Er is gewoon heel veel enthousiasme, en dat vinden we super leuk.'

De GVP is te beluisteren via de website van Bibliotheekblad, Spotify, alle podcast-apps en www.degrotevriendelijkepodcast.nl.

De Waanzinnige Podcast

De Waanzinnige Podcast is een initiatief van Marije Ravelli en Maya Shamir, moeder van respectievelijk Felix en Levi die beiden op de Amsterdamse basisschool Piet Hein zitten. Marije doet daar aan leesbevordering, Maya is programmamanager bij SLAA. Samen hebben ze het podcastconcept vormgegeven: Maya verzorgt de eindredactie, Marije interviewt de kinderen en doet de montage. We zijn neergestreken in het café van de OBA, die voor alle vestigingen 300 posters van De Waanzinnige Podcast heeft laten drukken. Hoe kwam die podcast tot stand?

Marije: 'Mijn leesbevorderingsproject houdt in dat ik voor elke klas van groep 4 tot en met groep 8 twee pareltjes meeneem die een beetje vergeten zijn. De aanleiding was dat het de bibliotheekjuf was opgevallen dat het leesplezier en het leesniveau van de kinderen daalden. Ik vertelde iets over zo'n prachtige titel, en vervolgens wilde de helft van de klas dat boek gaan lezen. De schellen vielen me echt van de ogen: dat zoiets werkt! Ik vertelde het aan Maya, en zei: stel dat we kinderen elkaar die tips laten geven. Ze zei: dat wordt dan onze podcast. Dat was november vorig jaar, in december heb ik een eerste opname gemaakt met Levi. Die stuurden we rond naar partijen als CPNB en OBA, die meteen erg enthousiast waren. Toen dachten we: *let's do it!* We hebben het gelanceerd, en kregen meteen een spread in de NRC. De pers aandacht en ook de reacties uit het onderwijs konden niet beter. We zijn op 24 januari online gegaan, sindsdien is er elke twee weken een podcast, met in totaal al meer dan 29.000 luisteraars.'

De geluidseffecten maken het tot een hoorspel.

'Dat was ook de opzet, in het begin was het meer wat wel het *Micky Mousing-effect* genoemd wordt. Als er iets valt en je hoort een cartooneske *poing*, dan vinden kinderen dat ontzettend grappig en gaan ze weer luisteren. Want ze zijn constant afgeleid, en op die manier houd je ze erbij. Het neerzetten van een sfeer, met omgevingsgeluiden, en dat ondersteunen met muziek, dat is

zo leuk om te doen. Ik doe het gewoon thuis. Ik zit vaak met een dekbed over m'n hoofd in te spreken.'

Hoe kies je de boeken uit?

'De keuze is vooral gebaseerd op diversiteit. Dus dat je een prentenboek, wat makkelijkere en wat moeilijker boeken hebt. We

Marije Ravelli en Maya Shamir.

Foto: Marit van den Berg

FILMOLUX® LIBRE ORGANIC

THINK GREEN!

FILMOLUX®
LIBRE ORGANIC
UITPROBEREN?
TEST HET BIJGESLOTEN
SAMPLE!

Milieuvriendelijke boekbeschermfolie - gemaakt van de duurzame grondstof suikerriet

Filmolux® libre organic is de nieuwe, milieuvriendelijke boekbeschermfolie van Neschen, gemaakt van biogebaseerde polyethyleen, afkomstig van de hernieuwbare grondstof suikerriet. Als hernieuwbare grondstof bindt suikerriet in elke jaarlijkse groeicyclus CO₂ uit de atmosfeer. In tegenstelling tot conventioneel polyethyleen dat wordt geproduceerd uit fossiele materialen draagt het groene polyethyleen uit suikerriet bij aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Filmolux® libre organic is ideaal voor de toepassing op gladde oppervlakken, bijvoorbeeld op paperbacks, hardcovers, strips, papieren omslagen, mappen enz. Kleine fouten tijdens het kaften kunnen op nagenoeg ieder oppervlak gecorrigeerd worden. De folie verlengt de levensduur van een boek door te beschermen tegen vuil en slijtage. Filmolux® libre organic kan worden gereinigd en gedesinfecteerd.

- 90 µm glanzende, biogebaseerde PE-folie met UV-bescherming.
- Vertraagde aanvangskleefkracht.
- Acrylaatdispersielijm op waterbasis: oplosmiddelvrij, bestand tegen veroudering, permanent elastisch, pH-neutraal.
- Siliconenpapieren afdekking met raster voor eenvoudig op maat knippen.
- APEO- en BPA-vrij, geproduceerd volgens REACH.

Suikerriet
bindt CO₂

Productie
van Ethanol

GREEN PE
Productie van
"groen" PE

Filmolux® libre
organic

Milieuvriendelijk,
klimaatneutraal

Verkrijgbaar bij:

FILMOLUX Benelux BV
Gotlandstraat 44
7418 AX Deventer
Nederland

T +31 (0)572 346 000
E info@filmolux.nl
W www.filmolux.nl
W www.neschenwebshop.nl

FILMOLUX
we take care

proberen de diversiteit op alle niveaus door te voeren, ook qua onderwerpkeuze.'

De OBA is, zoals al blijkt uit het drukken en ophangen van posters, ingenomen met het concept.

'Ze zijn heel enthousiast. Ze hebben ook aangeboden om ons Waanzinnige Podcastfeest te hosten. We moeten daar financiering voor vinden, maar met een beetje geluk vindt dat hier rond de kerst plaats. Met corona wordt dat een podcasttour, want dan mag je niet met kinderen en ouders op een kluitje. Dan wordt het een speurtocht door het gebouw, misschien wel met schrijvers en illustrators of een quiz. We moeten dat nog vormgeven.'

Tot nu toe waren de podcasts voor groep 4, de volgende zijn voor groep 7, maakt dat veel uit?

'Uit die groep heb ik Aimee van het Leesteam van de Kinderboekenweek geïnterviewd, en dat ging supergoed. Ik dacht: kinderen uit groep 7 zijn wijsneuzen, ze zijn lastiger te interviewen, maar het is juist makkelijker, ze kunnen veel beter het hele verhaal vertellen. Verder zijn het gewoon nog heel erg kinderen, dat is wel geruststellend. Je kunt ze nog goed uit de tent lokken. Een beetje shockeren en grappige uitspraken ontlokken.'

Behalve met de OBA heb je contact gelegd met Cubiss.

'Die heb ik net via Zoom gesproken. Zij maken zelf de podcast Leesbeesten & Luistervinken, voor groep 6, 7 en 8. Er is wederzijds enthousiasme uitgesproken. Beide podcasts zijn interessant

voor het onderwijs, dus daarin kunnen we samen optrekken. We merken dat een leerkracht die het in zijn systeem heeft, er dolblij mee is. Ze hoeven het boek niet te lezen, alleen maar de podcast aan te zetten en ze hebben weer een boek onder de aandacht gebracht. Daarna gaat een derde van de klas het lezen, dat blijkt ook uit reacties van drie verschillende scholen. Wie wil dat nou niet, je krijgt de leesbevordering in je schoot geworpen!'

En dat willen jullie nader onder de aandacht brengen.

'De posters die de OBA heeft opgehangen in haar vestigingen zijn op onze website te downloaden. Je kunt er een hoekje mee creëren waar kinderen ze kunnen beluisteren. Dit is voor ons natuurlijk geweldige promotie, maar ook is het fijn voor de bieb: dan weten kinderen beter welke boeken ze willen hebben. Samen maken we kinderen weer meer enthousiast om te gaan lezen.'

Waar jullie nog op zoek naar zijn, is een waanzinnige sponsor.

'Podcast zijn gratis te beluisteren, maar niet gratis te maken. We hebben subsidie aangevraagd, maar dat is eenmalig en niet voldoende. We zijn gestart met crowdfunding. Het is hartverwarmend om te zien dat mensen de podcast willen steunen. Alle kleine beetjes helpen, maar om vooruit te komen moet er meer gebeuren. Ken of ben je iemand die wat ziet in dit initiatief en wil je ons steunen? Neem contact op!'

Zie ook: www.dewaanzinnigepodcast.nl. Ook deze podcast zal op termijn te beluisteren zijn via de site van Bibliotheekblad.

Foto: Marit van den Berg

Zomerlezen bij Bibliotheek Lek & IJssel

Bip, het lieve leesmonster verslindt boeken

Jong geleerd is oud gedaan. Ofwel, positieve (voor) leeservaringen op jonge leeftijd kunnen de basis zijn voor een leven lang leesplezier. Die overtuiging stimuleerde Katia van Bommel en Riëtte van Lint tot een jeugdproject bij de Bibliotheek Lek & IJssel: Zomerlezen. Met Bip, het gloednieuwe leesmonster, dat op veel scholen en 'voorscholen', de voormalige peuterspeelzalen, persoonlijk ging kennismaken én aan alle kinderen een bijzonder paspoort uitreikte. Wie in dat paspoort stempels verzamelde, maakte kans op een van de vier hoofdprijzen, een echte iPad.

TEKST: LINDA VAN PELT • FOTOS: de BIBLIOTHEEK LEK & IJSSEL

Papier of digitaal, voor allemaal

Is het geen stoutmoedig plan om kinderen te belonen met een iPad, immers regelmatig genoemd als een van de grootste concurrenten van lekker lezen in een kinderboek?

'Met een tablet zijn er ook veel activiteiten te doen op het gebied van lezen', reageert Riëtte van Lint, projectmedewerker Educatie 0-6 jaar bij bibliotheek Lek & IJssel. Als voorbeeld daarvan noemt ze 'Alfabet', het prentenboek van Charlotte Dematons (waarbij je door het downloaden van een app kunt ontdekken welke woorden op alle pagina's zijn getekend – red.). 'Ouders die met hun kinderen meedoen aan het project Taal & Tablets, kunnen twintig weken lang een iPad lenen bij onze bibliotheek, maar dat is niet onze enige manier om jeugdlezen te bevorderen.' Binnen de Bibliotheek Lek & IJssel (met vijf vestigingen – waarvan twee in Houten en verder in IJsselstein, Leerdam en Vianen – en zeven

kleinere bibliotheekpunten) werden al regelmatig jeugdactiviteiten, zoals voorleessessies, georganiseerd. Maar de vakantietijd van 2020 vroeg om iets extra's: Zomerlezen.

Gouden duo

Bij Zomerlezen draaide het allemaal om de promotie van het papieren kinderboek. De geboorte van een aansprekende mascotte, Bip! Bip ontstond in het hoofd van Katia van Bommel, projectcoördinator Taal & Ouders. 'Een leesmonster dat ervoor zorgt dat kinderen ook in de vakantie blijven lezen, of zich gezellig laten voorlezen', fantaseerde ze hardop in aanwezigheid van haar collega Riëtte van Lint. Die had aan één woord genoeg en sloeg aan het tekenen. Bijna in een handomdraai stond Bip op papier. In pimpelpaars. 'Eigenlijk precies in de standaardkleur van de categorie "jongste jeugdboeken"', zegt ze zelf een beetje verbaasd. Vilt en vulling kopen, en met de naaimachine aan de slag gaan, waren de vervolgstappen, en zo zag Bip het levenslicht. Die nieuwe 'partner' viel zo in de smaak bij het creatieve duo, dat Katia en Riëtte het er direct over eens waren: iedere bibliotheekvestiging verdiende haar eigen Bip. Het project werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van *Tel Mee Met Taal*, een landelijk actieprogramma om laaggeletterdheid te voorkomen en te verminderen dat geïnitieerd is door de ministeries van BZK, OCW, SZW en VWS, en diverse partners.

Inpakken en sjouwen

Vanaf het begin van de zomer waren Bip en zijn *lookalikes* aanwezig op de jeugdafdelingen. Ze werden met enthousiasme begroet. Bip mocht ook mee op boekenpromotiereis langs basisscholen en kinderdagverblijven. 'In juni heb ik, samen met Bip, in drie weken tijd op zeven scholen de groepen 1, 2, 3 en 4 bezocht, en zo'n vijftien voorscholen of VVE-groepen (*voorschoolse of vroegschoolse educatie – red.*)', vertelt Riëtte, die door collega Katia toen wel 'de drukstbezette vrouw van IJsselstein en omstreken' werd genoemd. 'Het was inderdaad een heel gesjouw.

Alle kinderen kregen een tasje met een boek, een kleurplaat met kleurpotloden, een flyer met uitleg en een Zomerlezen Paspoort met leuke opdrachten waarin het personage Bip de hoofdrol speelt. Het was de bedoeling dat de kinderen stempels zouden verzamelen in het paspoort, te verkrijgen door onder meer het uitvoeren van activiteiten, het lenen van boeken of het bijwonen van activiteiten in de bibliotheek. Natuurlijk heb ik ook de bibliotheekpas, gratis voor jeugdleden, onder de aandacht gebracht.'

Leuke binnenkomer

Riëtte las de kinderen voor uit een groot prentenboek. De meeste aandacht ging echter uit naar de 'persoon' die haar trouw vergezelde bij haar school- en kinderopvangbezoeken. 'Als ik ergens binnenstapte en vertelde dat ik iemand had meegenomen, werd er nieuwsgierig gereageerd. Wanneer ik vervolgens vertelde dat het een monster was, keken de jongste kinderen vaak eerst een beetje bang. Maar zodra Bip uit de tas kwam, moest iedereen lachen.' Bip is een echt leesmonster. Als een 'rupsje nooitgenoeg' vreet hij zich door stapels kinderboeken. Kinderen motiveren te (blijven) lezen en ouders te stimuleren om voor te lezen, was het dubbele doel van het Zomerlezen-project. Wie leest, leert nieuwe woorden en krijgt nieuwe informatie. En misschien nog belangrijker, aan lezen kun je veel plezier beleven. Vanuit verschillende locaties hebben Riëtte en Katia al van collega's gehoord dat sommige gezinnen, die vroeger nooit in de bibliotheek kwamen, nu bijna iedere week nieuwe boeken komen halen. Katia: 'We zijn blij met zulke geluiden, want dat betekent dat de actie geslaagd is. Leesmonster Bip heeft daar zijn steentje aan bijgedragen.'

Kilometervreter

Leeskilometers maken, zo benoemt Katia van Bommel de lol van lekker lang lezen in het filmpje op de website van de bibliotheek Lek & IJssel, waarin ze uitleg geeft over het Zomerlezen-project. Is die gedachte ontstaan doordat er deze zomerperiode wellicht minder kinderen met vakantie zijn geweest, als gevolg van het coronavirus? 'Het idee voor dit project bestond al wat langer, maar de komst van het coronavirus heeft het misschien wel in een stroomversnelling gebracht. Juist in een periode waarin veel kinderen noodgedwongen thuis waren, vooral ook doordat de scholen gesloten waren, bestond voor sommige kinderen een flink risico om een leerachterstand op te lopen. Lezen is een goede, en ook nog eens leuke, manier om je te blijven ontwikkelen.'

Emoticon

Inmiddels zijn in heel Nederland de scholen weer begonnen. In de laatste week van augustus werden bij alle vestigingen van bibliotheek Lek & IJssel de inleverboxen voor de Zomerlezen Paspoorten neergezet.

'Die werden tijdens de eerste dagen direct al flink gevuld', vertelt Katia. 'We hebben 1000 paspoorten verspreid en ook 1000 kleurplaten laten drukken, die bij al onze vestigingen meegenomen konden worden. In het streven naar een optimale respons hebben we ook alle leerkrachten, leidsters en ouders een reminder

Bip het leesmonster heeft een hoge knuffelfactor.

gestuurd. Bij de inleverbussen lagen ook formuliertjes waarop de kinderen, bijvoorbeeld met een emoticon, kunnen aangeven wat ze van de Zomerlezen – en van Bip! – vonden en of ze meer gelezen hebben dan anders. De (jeugd)uitleencijfers kunnen een indicatie geven van het succes van de actie, en ook een stijgend aantal jeugdleden mag (gedeeltelijk) toegeschreven worden aan het project Zomerlezen.'

Vier hoofdprijzen

In de Week van Lezen en Schrijven (vroeger de Week van de Alfabetisering – red.) van maandag 7 tot en met zondag 13 september werden de prijswinnaars van het Zomerlezen-project bekend gemaakt. In Houten, IJsselstein, Leerdam en Vianen werden twee boekenpakketten en een speciale Zomerlezen-mok uitgereikt als derde en tweede prijs. Ook was er op alle vier de vestigingen een hoofdprijswinnaar die werd beloond met een echte iPad! 'De voorbereiding was best intensief, maar goed doordacht en leverde veel enthousiaste reacties op. Zo'n project moet je afsluiten met een serieuze prijs', vindt Riëtte van Lint. 'Bij het uitdelen van de tassetjes was er in iedere gemeente een wethouder aanwezig. Ook de prijsuitreiking kreeg aandacht in de lokale media.'

Bip, Bob en de rest

Mede dankzij Bip is de bibliotheek weer wat laagdrempeliger geworden. Katia van Bommel: 'Misschien dat we een soortgelijk project nog eens organiseren. Of wie weet maken we ooit een prentenboek met Bip in de hoofdrol. Hij heeft inmiddels al een broer, Bob, die ansichtkaarten stuurde vanaf zijn vakantieadres. Op een handdoekje aan het strand, met een zonnebril op vroeg hij om leestips.' En als een andere bibliotheek ook enthousiast wordt voor de lancering van Bip? Riëtte heeft de patronen nog liggen. 'Daar is altijd een mouw aan te passen.'

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen via educatie@bibliotheeklekijsel.nl.

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2020

OKTOBER NOVEMBER

ALLE
CURSUSSEN
VINDEN ONLINE
PLAATS

30/10 PRIVACY & DIGITAAL GEGEVENSBEHEER

30/10 COMPETENTIEONTWIKKELING
VOOR DE PROFESSIONELE INFORMATIESPECIALIST

30/10 RELATIEBEHEER & ACCOUNTMANAGEMENT

30/10 GO MEDIACOACH: MINECRAFT & INTERNET OF THINGS AND TOYS **GAAT ZEKER DOOR**

02/11 VISUALISEREN VAN KENNIS

06/11 INSTRUCTIEVAARDIGEDEN

06/11 INTRODUCTIE RDA & LRM

06/11 ZOEKSTRATEGIEËN VOOR GESTRUCTUREERDE DATABANKEN

06/11 GO MEDIACOACH:
VR, AR, AI & MACHINE LEARNING (FYSIEKE BIJeenKOMST) **GAAT ZEKER DOOR**

16/11 KLANTGERICHT COMMUNICEREN IN DE BIBLIOTHEEK **GAAT ZEKER DOOR**

16/11 SUCCESVOL PROGRAMMA'S OPZETTEN IN DE BIBLIOTHEEK

23/11 INTRODUCTIE KNOWLEDGE GRAPHS

25/11 DIGITALE INFORMATIEVAARDIGHEDEN

30/11 KLANTGERICHTE E-MAILS SCHRIJVEN

01/12 ONDERNEMEN EN SAMENWERKEN IN DE BIBLIOTHEEK

Het juiste boek op het juiste moment. Daar staan wij voor.

MedioEurope heeft de juiste professionals, expertise én hulpmiddelen (AI-modellen) in huis om jou te helpen eenvoudig en efficiënt de juiste boeken voor jouw klanten te krijgen.

Boeken en DVD's

- Alle boeken en DVD's altijd leverbaar
 - Vlaamse, Nederlandse en kleine uitgevers
- Het hele aanbod voor de bibliotheek op school
- Op uw vraag kastklaar: geplastificeerd of duurzaam verwerkt

Kijk op www.medieurope.com
en volg ons via onze nieuwsbrief.

Koploper in collectie-optimalisering

- Wij maken een analyse van het aankoopgedrag van je bibliotheek
- Samen met jou duiken wij in de conclusies om je **SSO's** op te stellen
- Met **SSO** plaatsen wij delen van je collectie automatisch in bestelling
- Met **DSO** sturen wij je automatische orders bij aan de hand van je uitleengegevens

Voor jouw collectie

- Aanbiedingslijsten en standing orders op maat van jouw bibliotheek
- Wekelijks marktaanbod van alle nieuwe en te verwachten titels
- Gekoppeld met V-Smart, Wise en Brocade

www.medieurope.com

Dé totaalleverancier voor jouw bibliotheek!

Voor meer informatie contacteer info@medieurope.com

België: +32 (0)15 51 41 10
Nederland: +31 (0)341 78 82 70

Volg ons

Judith Koelemeijer centraal tijdens Nederland Leest

‘Ik had nooit gedacht dat mijn boek al als een klassieker zou worden gezien.’

Nederland Leest vindt in november voor de vijftiende keer plaats. Dit jaar doen bibliotheken *Het zwijgen van Maria Zachea* van Judith Koelemeijer cadeau om te praten over het thema ‘kleine geschiedenis, grote verhalen’. ‘Het voelde twintig jaar geleden als een gok,’ zegt de schrijfster van het succesvolle boek, ‘een waargebeurd verhaal, zonder groot drama, maar opgeschreven als een roman. Zou dat werken?’

TEKST: MAARTEN DESSING

Het is uiteraard ‘ontzettend leuk’ en ‘een grote eer’ dat *Het zwijgen van Maria Zachea* centraal staat tijdens Nederland Leest 2020, maar een beetje verrast was Judith Koelemeijer wel. In die campagne is toch een boek uit de literatuurgeschiedenis aanleiding voor gesprekken en debatten in de bibliotheek? Zelf had ze op die manier ooit *De grote zaal* van Jacoba van Velde uit 1953 ontdekt. ‘Ik had nooit gedacht dat mijn boek al als een klassieker zou worden gezien.’

Negentien jaar oud is de familiegeschiedenis inmiddels. Koelemeijer (1967) geeft daarin het woord aan twaalf broers en zussen die gezamenlijk jarenlang hun moeder, haar grootmoeder, verzorgen nadat deze een hersenbloeding had gehad. Een voor een vertellen ze over hun gezamenlijke jeugd, de relatie met hun ouders, de relatie met elkaar – en dat tegen de achtergrond van een snel veranderend Nederland in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. Hoe dicht ze ook op elkaar woonden, ze blijken allemaal andere herinneringen te hebben.

Waanzinnig succes

Het zwijgen van Maria Zachea was destijds een waanzinnig succes. Het bleef tot twee jaar na verschijnen een van de best verkochte boeken van Nederland en wordt nog altijd bijna jaarlijks herdrukt. Het won in 2002 de NS Publieksprijs,

en Koelemeijer trad avond aan avond op voor volle zalen – óók in bibliotheken. Haar Zaanse familie, op wier verhalen het boek was gebaseerd, deelde in de immense belangstelling. Een keer lieten ze zich gezamenlijk interviewen op televisie.

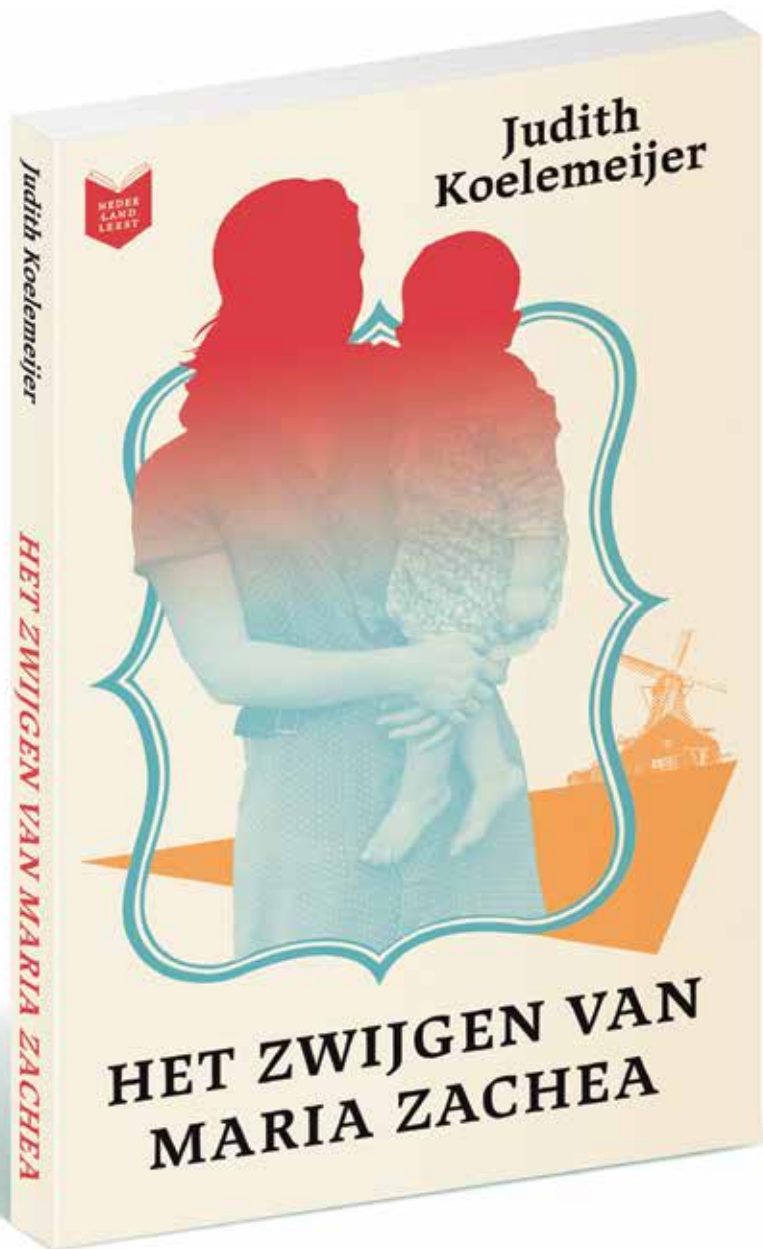
‘We hadden dat nooit verwacht’, herinnert Koelemeijer zich. ‘Het was mijn eerste boek, waarvoor ik mijn baan bij *de Volkskrant* had opgezegd. Het verscheen bij een kleine uitgeverij. De term “literaire non-fictie” was nog niet in zwang. Het voelde daarom als een gok: een waargebeurd verhaal, zonder groot drama, maar opgeschreven als een roman. Zou dat werken? Voor de zekerheid werd op het omslag duidelijk aangekondigd wat voor boek dit was: “een ware familiegeschiedenis”.’

Zelf heeft de schrijfster haar debuut nooit herlezen. Af en toe een stukje voorlezen, verder ging het niet. Alleen toen Hanneke Groenteman het luisterboek had ingesproken, alweer jaren geleden, heeft ze het integraal beluisterd. ‘Dat deed ze zo goed, dat ik vergat dat ik het zelf had geschreven.’ Ook voor Nederland Leest is ze niet van plan het te herlezen. Waarom zou ze? Ze heeft destijds zo intens gewerkt aan het schrijven en herschrijven, steeds weer een nieuwe versie, dat de inhoud in haar geheugen is gegrift. Koelemeijer snapte daarom ook zonder opfriscurso onmid-

Foto: Amaleen Louwes

Judith Koelemeijer herlas zelf nooit haar debuutroman: af en toe een stukje voorlezen, verder ging het niet.

dellijk dat *Het zwijgen van Maria Zachea* goed past bij het thema van Nederland Leest: 'kleine geschiedenis, grote verhalen'. De geschiedenis van één familie staat symbool voor het verhaal van Nederland in die jaren. 'Dat bleek al gauw toen het boek succes kreeg. Zo veel mensen herkenden zich in dit verhaal', vertelt ze. 'Zij kwamen ook uit grote gezinnen. Hadden ook de veranderingen meegemaakt. Hadden hetzelfde onvermogen ervaren om het verleden te bespreken.'

Lezerspost

Niet alleen tijdens lezingen bleek die weerklank, ze kreeg ook 'ongelooflijk veel' post. Enkele lezersreacties, die eerder al in de jubileumeditie ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het boek waren opgenomen, zijn ook opgenomen in de Nederland Leest-editie. 'Ik hoop dat ik alle brieven

– e-mail was nog niet zo gewoon, zeker niet bij oudere mensen – persoonlijk heb beantwoord, maar ik weet niet of dat altijd is gelukt. Het was zo'n hectische tijd.'

De brieven waren vaak bijzonder openhartig en ook ontroerend, schrijft Koelemeijer in het nawoord bij de campagne-editie. Kennelijk maakte mijn boek een stroom van herinneringen los; zowel gelukkige als pijnlijke. Vooral het onderlinge zwijgen bleek een thema waarmee velen zich konden verbinden. Hard werken en niet zeuren; de mentaliteit van de wederopbouwjaren. Ik hoorde vaak dat mijn boek werd doorgegeven in families en dan op verjaardagen veel discussie losmaakte. Hoe zat dat nou, vroeger, bij henzelf thuis?

Zou dat bij de heruitgave in een oplage van 216.000 exemplaren (exclusief de grootletter-editie van 7.500 exemplaren) weer gebeuren? De mensen die opgroeiden in grote gezinnen worden ouder. Ook Jo, Toos, Maarten en alle broers en zussen, die allemaal nog leven, zijn nu tussen de 67 en 86 jaar. De herkenbaarheid neemt daarmee snel af, maar Koelemeijer koestert het verlangen dat een nieuwe generatie nieuwsgierig is naar de jeugd van hun grootouders. Zoals in haar eigen familie de jongste generatie, die Maria Zachea nooit heeft gekend, ook naar het boek grijpt.

'Ik hoop juist dat Nederland Leest ervoor kan zorgen dat het boek een nieuw publiek vindt. Een publiek dat toen nog niet zo bezig was met de eigen familiegeschiedenis.'

Literaire kwaliteit

Een andere verklaring voor het succes begin deze eeuw is de literaire kwaliteit. *Het zwijgen van Maria Zachea* is allesbehalve een dorre opsomming van levensfeiten. Het zijn twaalf ontmoetingen met mensen van vlees en bloed, waardoorheen Koelemeijer subtiel de veranderingen laat zien – in de maatschappij, maar ook in het gezin dat daardoor wordt meegesleurd. Gezamenlijk vertellen ze het verhaal van de ziekte van hun zwijgende moeder, waarvoor ze allemaal andere verklaringen hebben. Dat schept een zekere suspense. De schrijfster aarzelt om dat te beamen. Zoiets zeg je niet over je eigen boek, maar ze weet nog wel hoe ze tot de opzet kwam: dankzij haar man, de filmmaker Vuk Janic. 'Ik dacht eerst nog als een journalist: dat worden twaalf interviews. Hij dacht meteen aan een dramatische structuur: op de eerste pagina wordt moeder ziek, op de laatste gaat ze dood en tussendoor laat je zien hoe iedereen daar anders op reageert.'

Knap is ook de subtiel dosering van informatie. Wat de ene broer of zus aanstipt, wordt verderop een verhaal, en andersom. Zo worden de uiteenlopende levensverhalen van al die verschillende karakters tot een hecht geheel gesmeed. 'Mijn man wees me er ook op dat je niet meteen alle informatie moet prijsgeven. De ouderen in het gezin tippen vaak iets aan, wat pas later, bij de jongeren, wordt opgehelderd.'

Reactie familie

Koelemeijers ooms en tantes waren twee decennia geleden

blij met het boek. Het was spannend om mee te doen aan het project. Wat gaven ze niet prijs aan de openbaarheid? Wat zouden hun broers en zussen zeggen over wat toch ook hun jeugd was? Van tevoren kregen ze alleen hun eigen hoofdstuk te lezen, pas na publicatie lazen ze het hele boek. Mede door de respectvolle manier waarop ze iedereen behandelde, zorgde dat voor veel onderling begrip. Dus zo keek jij ertegenaan! Dacht jij er zo over!

Het succes konden ze natuurlijk evenmin voorspellen. 'Er waren op dat moment ook nog niet zo veel van dit soort boeken: oer-Hollandse familiegeschiedenissen bezien door de ogen van de familieleden zelf', zegt Koelemeijer. 'Daarna zijn er veel meer verschenen. *Het zwijgen van Maria Zachea* heeft een trend gezet. Mijn ooms en tantes dachten daarom helemaal niet aan een publiek. Een aantal vond het onmiddellijk leuk om mee te doen, anderen deden daarna mee om niet achter te blijven. Maar dat het iets bijzonders zou zijn? Geen idee.'

Wel heeft het succes bijgedragen aan hun trots op het boek. 'Tot mijn grote geluk kreeg het boek veel positieve respons. Wat zou er zijn gebeurd als de recensies vernietigend waren geweest? Dan hadden ze zich er ver van gehouden. Nu wilden ze er graag over praten. Eerst met mensen uit hun omgeving, die verrast vertelden dat het bij hen ook zo was, en al snel met heel Nederland. Ze waren bij een prijsuitreiking. Ze lieten zich een keer fêteren door de uitgeefster, die een boottocht met een lunch voor ze had georganiseerd.' Of het boek het gezin dichter bij elkaar heeft gebracht, kan Koelemeijer twintig jaar later moeilijk zeggen. Het was al een hecht gezin zonder dat ze onafgebroken bij elkaar de deur platliepen. Dat heeft het boek niet veranderd. Na de dood van hun moeder is de band losser geworden, maar als er iets bijzonders gebeurt – zoals de dood van Koelemeijers eigen moeder vorig jaar – merkt ze direct dat die speciale band er nog is. De vertrouwde manier van met elkaar omgaan, de eigen taal die is gegroeid uit decennia met elkaar praten.

Bibliotheken

Een van de redenen waarom Koelemeijer graag meewerkt aan Nederland Leest is de plek waar de actie zich afspeelt: de openbare bibliotheken. Fijne plekken, vindt ze dat. 'Er is een enorme verscheidenheid aan bibliotheken: van kleine jaren zeventig-dorpsbibliotheekjes die nodig moeten worden verbouwd tot luxe gebouwen die grote cultuurcentra zijn geworden zoals in Almere of Gouda. Maar het is er altijd prettig, door de toewijding die je er voelt.' Door haar lezingen heeft ze veel bibliotheken van binnen gezien. 'Op zo'n avond doen bibliotheken ontzettend hun best om alles goed klaar te zetten, je het naar de zin te maken, dat er veel publiek bij is. Daar komt een hoop liefdewerk bij

kijken. Niet dat ik daarmee een voorkeur heb voor bibliotheken boven boekhandels. Ook daar doen ze hun best. En vaak zijn boekhandels aanwezig bij lezingen in de bibliotheek. Dat vind ik geweldig: dat mijn boeken tenminste ook te koop zijn.'

Vanaf haar vroege jeugd in Wormer was ze lid van de bibliotheek. 'De bibliobus kwam daar een keer per week – op het plein bij de brandweer. Ik nam altijd vijf boeken mee, meer mocht niet. Toen ik groot genoeg was, mocht ik zelf op de fiets naar Wormerveer. Daar was wel een echte

bibliotheek en daar stond dus veel meer. Maar ook daar was ik op een gegeven moment klaar met de jeugdbibliotheek en ben ik illegaal overgestoken naar de volwassenencollectie. Niemand zei daar ooit iets van.' (Nu is het andersom: Wormer heeft wel een filiaal, Wormerveer niet; redactie.)

Haar kinderen probeert Koelemeijer nu dezelfde ervaring te geven. Zodra ze kinderen kreeg, maakte ze hen lid in Amsterdam – waar ze nu woont, in het filiaal-Linnaeus. 'De jongste is acht. Ik moedig hen enorm aan er gebruik van te maken, maar zelf ben ik geen lid meer. Ik heb hier al stapels liggen, en ik koop veel boeken die ik voor mijn werk nodig heb via Boekwinkeltjes.nl. Ik heb ze vaak voor langere tijd nodig, dus dan is het prettig ze zelf te hebben.'

Bibliotheekveranderingen

In de jaren tussen de bibliobus van Wormer en de OBA-Linnaeus is er veel veranderd. Dat ziet Koelemeijer ook wel. 'De essentie is hetzelfde, maar bibliotheken zijn meer servicegericht, leggen sterker de nadruk op activiteiten, hebben een grotere sociale functie. Vroeger zag je nooit iemand koffie drinken en een krantje lezen in de bibliotheek. Waren er ook geen activiteiten als voorlezen voor kinderen, terwijl sommige bibliotheken nu eigen theaters hebben.'

Ze juicht dat toe. 'Ik ben bang dat als bibliotheken zich niet zouden hebben verbreed, ze het niet hadden gered. Er wordt nu eenmaal minder gelezen, terwijl het ontzettend belangrijk blijft om kinderen aan het lezen te krijgen. Bibliotheken moeten creatiever zijn om hen daartoe te bewegen, en tegelijk moeten ze blijven investeren in de collectie. Volgens mij gebeurt dat ook. Het aanbod is niet minder dan vroeger. We moeten niet doen alsof de kasten vroeger uitpilden. Ik had niet voor niets al snel de hele bibliobus uitgelezen.'

In november zal ze opnieuw veel bibliotheken bezoeken. Ze onderbreekt er met plezier haar werk aan de biografie van Etty Hillesum voor. En of het er ook van komt? 'Met allerlei aanpassingen is er weer veel mogelijk', zegt ze anderhalve maand voor aanvang van Nederland Leest. 'Ik word er niet zoals Annejet van der Zijl in de Boekenweek door overvallen, maar niemand weet hoe het er dan voorstaat.' Maar of de campagne in het water valt of niet, de grote eer heeft ze binnen.

Nederland leest in coronatijd

Hoe pakt Nederland Leest 2020 uit? Het is op het moment van schrijven, medio september, niet te zeggen. Blijft de verspreiding van het coronavirus beperkt, dan gaat alles door volgens plan, maar een nieuwe lockdown, sluiting van bibliotheken en afgelasting van alle activiteiten bij oplopende besmettingen, is niet uitgesloten. Vooralsnog gaat organisator CPNB uit van het eerste, maar er worden wel degelijk plannen gesmeed voor verschillende scenario's, inclusief het worst case scenario, zodat bibliotheekleden hoe dan ook met elkaar in gesprek kunnen over *Het zwijgen van Maria Zachea* – of, de jeugdleden, *Dwars door de storm* van Martine Letterie en Karlijn Stoffels (waarvan 86.000 exemplaren worden gedrukt).

'Het idee achter de campagne is om trouwe bibliotheekleden te belonen met een mooi cadeau en om de minder actieve leden via Nederland Leest opnieuw in contact te brengen met de bibliotheek', vertelt woordvoerder Isabel Willemsen. 'Het liefst verleiden we iedereen daarvoor naar de fysieke bibliotheek te komen. Hoe kan dat mooier dan met een cadeautje? En, hopelijk, gaan ze daarna naar ontmoetingen met schrijvers, lezingen of een van de andere activiteiten. Maar ook in dit geval zorgen we voor een online aanbod voor thuisblijvers: via boekentips, onder andere via onze partner Hebban, of via Delpher, waar iedereen zelf in de geschiedenis kan duiken. Zo kan ieder bibliotheeklid doen waar hij of zij zich het prettigst bij voelt en wat het beste bij zijn of haar interesse aansluit.'

Welke alternatieven de CPNB en bibliotheken lanceren als alle bibliotheken opnieuw dicht moeten, kan Willemsen nog niet zeggen. Worden de actieboeken van Koelemeijer en van Letterie en Stoffels bijvoorbeeld ook als e-boek aangeboden? 'Als het niet

mogelijk blijkt te zijn om het in de bibliotheek op te halen, is het geschenk ook via de Online Bibliotheek te leen, en scholieren ontvangen *Dwars door de storm* in de klas. Als er onverhoopt weer een nieuwe lockdown komt, hebben we goed contact met VOB, NBD Bibliën en de KB, die veel kennis hebben van de ervaringen die bibliotheken in het voorjaar hebben opgedaan met de services en activiteiten die toen zijn aangeboden. Wat werkte goed? Wat niet?' Het thema van de vijftiende editie – *Kleine geschiedenis, grote verhalen* – wordt onder andere gebruikt om een van de kroonjuwelen onder de digitale bronnen van de bibliotheek te presenteren: Delpher, dat inmiddels meer dan 100 miljoen pagina's uit kranten, tijdschriften en boeken bevat. Dat lijkt in deze tijden een gouden vondst, maar: het thema stond al lang voor de lockdown vast. Willemsen: 'Het is ontstaan in gesprek met de marketingcommissie van de VOB. Dit was een van de dingen die hen aanspraken en waar ze veel aan konden koppelen: evenementen, themaboeken, maar ook Delpher. Omdat het hoofd van de afdeling Marketing & educatie van de KB in de marketingcommissie zit, was de link snel gelegd.'

Behalve Koelemeijer en het duo Letterie en Stoffels zetten zich nog meer auteurs in voor Nederland Leest. Dit jaar ondersteunen drie ambassadeurs de campagne Nederland Leest: Alfred Birney, Hans Goedkoop en Susan Smit. Ze gaan het gesprek met bibliotheekleden aan over het thema, toepasselijke boeken en het geschenkboek. 'Als dat gesprek niet in de bibliotheek plaatsvindt, zorgen we ervoor dat het online een feest in de bibliotheek wordt', benadrukt Willemsen nogmaals.

Zie voor meer informatie: www.nederlandleest.nl.

Foto: Mark Sassen

Karlijn Stoffels

Foto: Chris van Houts

Martine Letterie

Louis Couperus, *De stille kracht*, Uitgeverij L.J. Veen, 1900

‘Ook als object is het een meesterwerk’

De stille kracht is een van de beroemdste boeken van Louis Couperus (1863-1923). De roman behoort met boeken als *Eline Vere*, *De boeken der kleine zielen* en *Van oude mensen, de dingen, die voorbij gaan...* tot de hoogtepunten van zijn werk.

TEKST: ARNO KUIPERS, COLLECTIESPECIALIST NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE BIJ DE KB •
ILLUSTRATIE: KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

De stille kracht is een van de hoogtepunten van de Nederlands-Indische literatuur. Het boek verscheen in 1900, toen het Koninkrijk der Nederlanden op het hoogtepunt van zijn geografische koloniale macht stond. Het overgrote deel van de Indonesische archipel behoorde tot Nederland. Weinig Nederlanders zullen in 1900 hebben voorspeld dat ‘Indië’ ooit verloren zou gaan. In *De stille kracht* worden de contouren van het einde van de Nederlandse koloniale heerschappij echter al zichtbaar.

Residentieleven

In de roman staat de familie Van Oudijck centraal. Otto van Oudijck is de achtenveertigjarige resident van de fictieve plaats ‘Laboewangi’ op Java. Hij woont daar samen met zijn tweede vrouw, Léonie. Zij is een imponerende verschijning en een femme fatale. Het residentieleven en de Indische samenleving laten haar koud. De culturele plichten van de residentsvrouw laat ze graag over aan de vrouw van de controleur, Eva Eldersma, die in de kleine kring van de koloniale bovenlaag van Laboewangi wanhopig probeert een Europees cultuurleven op te bouwen. Léonie zoekt ondertussen vooral naar zinnelijk genot. Ze legt het aan met haar stiefzoon Theo, uit Van Oudijcks eerste huwelijk met een Indische nonna die hij heeft verlaten. Ook verleidt ze Addy de Luce, een knappe jongen uit een Javaans adellijk geslacht, voorbestemd voor een huwelijk met Van Oudijcks dochter Doddy. Ondertussen leeft er in de kampong vlakbij ook nog een onechte zoon van de resident: Si-Oudijck genoemd, vervuld van haat jegens zijn vader. Het geheime leven van zijn familie dringt amper door tot Otto van Oudijck. Zijn grootste zorg is de plaatselijke regent en diens familie. In Nederlands-Indië was het gebruikelijk dat de lokale Javaanse adel werd ingezet bij het bestuur van de inheemse bevolking. Van Oudijck slaagt er niet in tot de regent van Laboewangi, ‘Raden Adipati’ Soerio Soenario, door te dringen. Met de oude overleden regent kon hij goed overweg, maar Soenario blijft duister voor hem. Als de broer van Soenario, regent van het nabijgelegen Ngadjiwa dat ook onder de jurisdictie van Van Oudijck valt, zich dronken misdraagt op straat, voelt Van Oudijck zich verplicht op te treden. Hij ontslaat de regent van Ngadjiwa, ondanks de smeekbeden van de moeder van de regent om dat

vooral niet te doen. Eerder probeerde hij al vergeefs de ‘passie’ voor het dubbelen bij de regentenfamilie in te tomen.

Behekst

Dan gaat het mis. Een geheimzinnige ‘stille kracht’ lijkt het huis van de Van Oudijcks over te nemen. Léonie wordt in de badkamer vanuit het niets ondergespuwd met rode sirih, het sap van de betelnoot waar veel Javanen op kauwen: ‘Uit de hoeken van de badkamer, hoe, en vanwaar zag zij niet, kwamen de spatjes aan, eerst klein, nu groter, als uitgespogen door een kwijlenden sirihmond. Stervenskoud gaf zij een gil. De spatten, dikker, werden vol, als purperen kwalsters uitgespogen, tegen haar aan. Haar lichaam was vuil, bezoedeld met een groezelig, rinnend rood.’ Het huis lijkt behekst. Léonie vlucht naar Soerabaja. Van Oudijck laat het huis overhoop halen, maar niets helpt. Pas na een bezoek aan de regent houden de mysterieuze verschijnselen op. Van Oudijck vraagt Léonie terug te keren, maar het besef dringt langzaam tot hem door dat de façade van het familieleven is ingestort. Haar overspel komt uit. De Van Oudijcks scheiden. Léonie emigreert naar Parijs en Otto van Oudijck trekt zich met een inlandse vrouw terug op het platteland. Hij beseft nu dat hij nooit enige greep heeft gekregen op het land dat hij geacht werd te overheersen, zijn aanwezigheid op Java werd alleen maar geduld.

Gebatikt

Het boek *De stille kracht* is niet alleen een hoogtepunt uit de Nederlandse en Nederlands-Indische literatuurgeschiedenis. Ook als object is de eerste druk van de gebonden versie van Couperus’ roman een meesterwerk. De verzorging van de banden was in handen van ontwerper Chris Lebeau (1878-1945). In zijn ontwerp verscheen *De stille kracht* in een band met gebatikte florale motieven. Op de band is de gouden belettering met stempels aangebracht. Batikken is een typisch Indische techniek van textielbewerking en Lebeau had dus geen passender materiaal kunnen kiezen. De Koninklijke Bibliotheek bezit meerdere varianten van deze banden van *De stille kracht*: een paarse, een oranje, een roodgrijze en een roze uitvoering. De roze versie is een van de veertig luxe-exemplaren die niet in katoen werden uitgevoerd maar in fluweel.

Boeken en kranten voor een 'lastige' doelgroep

'Vaak wordt laaggeletterdheid verward met puur analfabetisme'

Onder het motto 'lezen is voor iedereen' geeft uitgeverij Eenvoudig Communiceren al een kwarteeuw boeken en kranten in eenvoudig, begrijpelijk Nederlands uit. Het begon in 1994 met de Okee-krant voor mensen met een verstandelijke handicap. Sindsdien bedient de door Ralf Beekveldt geleide uitgeverij ook dyslectici, nieuwkomers, laagopgeleiden die het lezen verleerd zijn en jongeren met een lees-/taalachterstand met een portfolio van honderden boeken op verschillende leesniveaus en zes verschillende kranten.

TEKST: MARTIN DE JONG • FOTO: UITGEVERIJ EENVOUDIG COMMUNICEREN

Voor de doelgroep van 'moeilijk lezenden' maakt Eenvoudig Communiceren makkelijk leesbare kranten en boeken, met als een van de successen *Leeslicht*, een boekenserie voor volwassenen waarmee in 2009 een Nationale Alfabetiseringsprijs in de categorie Leesbeperking gewonnen werd. De reeks behelst vereenvoudigd werk van populaire auteurs als Herman Koch, Simone van der Vlugt en Tommy Wieringa. Daarnaast worden klassiekers hertaald, zoals *Eline Vere*. Eenvoudig Communiceren opereert ook over de grens, met uitgeverijen in België, Duitsland, Engeland en Spanje. Dat er in een behoefte voorzien wordt is een eufemisme, want de cijfers over laaggeletterdheid zijn niet om vrolijk van te worden, beaamt Beekveldt. 'Als je kijkt naar het Pisa-onderzoek, dan zie je dat we nu op 25% risicovolle jongeren zitten. Een vierde van alle jongeren! En die moeten straks de nieuwe maatschappij mee gaan dragen? Dat gaat een klus worden.'

Daar ligt een mooie taak voor het onderwijs.

'Ik zie op scholen een veelheid aan vakken, een veelheid aan maatschappelijke betrokkenheid. Op zich is dat natuurlijk goed, maar door dat volle pakket boet lezen en schrijven aan aandacht in. En vergeet niet wat die ongelooflijke afleiding van dat telefoontje, die smartphone en die tablet dagelijks weer

Directeur en oprichter Ralf Beekveldt van uitgeverij Eenvoudig Communiceren.

betekent. Dat is het probleem van de toekomst, en dat wil zeggen dat lezen en laaggeletterdheid een thema is en blijft. Dat hoop ik althans, want het leidt altijd nog tot ongeloof. Vaak wordt laaggeletterdheid verward met puur analfabetisme. Die laatste groep telt misschien 300.000 mensen, nog altijd 300.000 te veel overigens. Nee, het echte probleem zijn de 2,5 miljoen *functioneel* analfabeten. Mensen die enigszins kunnen lezen en schrijven, maar gewoon op een veel te laag niveau. En die kloof groeit. Wat je ziet is dat de hoeveelheid tekst, de complexiteit van de tekst en de soorten tekst die er over de burgers heen wordt gegoten niet meer matcht met de vaardigheden die mensen hebben. Als die spagaat steeds groter wordt, is dat een probleem voor alles. Voor meedoen in de maatschappij, voor informatie snappen, ook wat de kranten schrijven. Je informatie-kritische bewustzijn wordt steeds minder daardoor, en dat is riskant bij veel beroepen, want we zien dat alles gedigitaliseerd is. Als steeds minder mensen dat kunnen volgen, is dat niet goed.'

Hoe bereiken jullie de doelgroep?

'De bibliotheek is voor ons hartstikke belangrijk. Dat ze onze materialen afnemen dat is één, maar ze vervullen ook de rol van heraut van dit probleem. Openbare bibliotheken zijn ooit opgezet om iedereen de kans te geven om aan kennis en informatie te komen. Kort door de bocht geformuleerd: de vroegere arbeider kon geen boeken betalen, voor hen kwam de bibliotheek. Door onze welvaart is een veel groter deel van de bevolking zelf in staat boeken te kopen, maar de bibliotheken hebben ingezien dat er nog altijd groepen zijn die achterlopen in de kennis- en informatiemogelijkheden, en dat laaggeletterdheid ook hun onderwerp is. Dat vind ik fantastisch en het is ook broodnodig. Van meet af aan is dat voor ons belangrijk geweest. Zonder die herauten, die elke keer weer dat thema aanstippen, komen wij niet ver. Wij bereiken onze mensen met een lange adem: een database opbouwen voor allerlei onderwijssoorten, bibliotheken, individuele mensen enzovoorts. Dat doen we al 25 jaar, en steeds weer blijkt: ik kan de mensen niet vinden, ze moeten mij vinden. Dat gaat niet in een keer, maar in heel kleine plukjes, jaar in, jaar uit. Op de een of andere manier raak je geworteld en ben je bekend als zodanig, en daar zijn wij nu.'

Jullie geven boeken uit geschreven in eenvoudige taal, maar het onderwerp hoeft niet eenvoudig te zijn.

'Neem vluchtelingen, mensen die nieuw zijn in ons land. Die willen de taal leren – zoals wij allemaal doen als we een vreemde taal willen leren – door de krant of een boek te lezen. Je moet op een laag taalniveau beginnen, maar natuurlijk niet met kinderboeken. Het taalniveau van een kinderboek moge geschikt zijn, maar de toon en de thematiek zijn dat niet. Het zijn interessegebieden die een volwassene niet meer heeft. Het schrikt eerder af dan dat het aanmoedigt. Het is natuurlijk leuker om met boeken te beginnen die jou meteen aanspreken, want dan pak je nog een keer een boek, en nog een keer een boek.'

Waren er in het buitenland geen initiatieven toen jullie daar begonnen?

'In Duitsland niet, gek genoeg. Daar waren we de eerste. Er waren wel wat initiatieven geweest, maar nooit omvangrijk genoeg om te kunnen spreken van een echt fonds. Dat maakte het makkelijk, maar ook moeilijk. Want iedereen zei: waarvoor? Er waren in die tijd ook helemaal geen cijfers bekend over laaggeletterdheid in Duitsland, er werd niet structureel meegedaan aan onderzoeken: er waren hooguit wat schattingen. Wij begonnen er in 2009, in 2011 werd het eerste grote onderzoek naar laaggeletterdheid gedaan door de Universiteit van Hamburg. Toen bleek dat een kleine tien procent, 7,5 miljoen Duitsers, laaggeletterd is. Aha! Dat onderzoek was een *gamechanger*, toen hadden we ineens bestaansrecht, en dat maakte de zaak wel wat makkelijker. In Duitsland zijn we nu echt gerenommeerd. In zekere zin worden we meer herkend en erkend dan in mijn eigen thuisland, moet ik zeggen. Engeland was wel wat moeilijk want daar waren al wel dat soort initiatieven, daar waren de campagnes rond laaggeletterdheid al een tijd aan de gang. Ik heb wel een goede start gemaakt door het deels overnemen van een befaamde uitgeverij die al meer dan een eeuw bestond, Evans Brothers. In Engeland zijn we goed begonnen, maar het is ook een heel moeilijk land: in Nederland hebben we een vaste boekenprijs, zij hebben die niet. Gelukkig heeft dat land de mazzel dat het een wereldtaal heeft die ook in Amerika en Australië wordt gesproken, en in een groot deel van de rest van de wereld. Die wereld is onze markt, en veel kleine beetjes tellen dan toch op.

Ik ben ervan overtuigd dat we in Spanje veel goed werk kunnen verrichten, maar er is daar van laaggeletterdheid nul besef. Een grote, bekende Spaanse uitgever zei tegen me: laaggeletterdheid? Dat hebben we hier niet. Dat is bij ons passé. Ik stuurde hem een rapport toe met cijfers over Spanje en kreeg een heel verschrikte reactie terug: is dat hetzelfde Spanje? Er is daar geen besef van laaggeletterdheid en er is ook geen geld voor het bestrijden ervan. Zulke economieën gaan het ook daardoor heel erg moeilijk krijgen. Er is nog wel wat te doen in de wereld, hoor.'

Als het gaat om trends, noemt Beekveldt er een waarvan hij hoopt dat die er een zal worden: de emancipatie van jongeren en ouderen met leesproblemen. 'Ik hoop dat we mensen die het misschien iets minder goed getroffen hebben qua leesvaardigheid, mensen die iets minder makkelijk mee kunnen komen en iets meer een zetje nodig hebben in de maatschappij, kunnen emanciperen door het geven van dit soort toegankelijke middelen. Dat we daar als maatschappij meer in investeren. Want dat is emancipatie die de moeite waard is om naar te kijken.'

Meer informatie over de uitgeverij is te vinden op www.eenvoudigcommuniceren.nl.

Lees ook de column van Loeka van der Kooij, Taalhuisconsulente bij het Taalhuis van de Bibliotheek Bollenstreek, op pagina 9 over het informeren van de eerstelijnsgezondheidszorg over laaggeletterdheid.

Van de KB naar een Oostenrijkse universiteitsbibliotheek

Buitenlandse carrièreswitch voor de liefde

Elma Lammers stapte na een jarenlange carrière in het Nederlandse bibliotheekstelsel over naar de Medische Universiteitsbibliotheek in het Oostenrijkse Graz. Sinds 1 maart is ze er (parttime) coördinator van de digitale collectie. De liefde bracht haar tot deze onalledaagse stap. Nu beziet ze de bibliotheekwereld vanuit twee landen.

TEKST: INGRID LUTKE SCHIPHOLT

Drie jaar lang werkte Elma Lammers als beleidsmedewerker Bibliotheekstelsel bij de KB (en daarvoor 3,5 jaar voor de Bibliotheek Schiedam) toen ze tijdens een fietsvakantie in Slovenië haar huidige partner ontmoette. 'We raakten aan de praat en zijn daarmee niet meer opgehouden', zegt ze lachend via een videoverbinding vanuit haar woonkamer in Maribor in Slovenië. 'Na een paar maanden rijpte het plan te gaan samenwonen. Door persoonlijke omstandigheden kon mijn vriend niet naar Nederland komen, dus zou ik naar Slovenië gaan.' Toen ze eenmaal had besloten te verhuizen, ging Elma zich grondig voorbereiden op de transfer en de zoektocht naar een geschikte baan; het liefst in een bibliotheek. Ze ging netwerken: een Duitstalige collega vertaalde haar sollicitatiebrief, een andere collega bracht haar in contact met een bibliotheekmanager in Slovenië en weer een ander gaf haar het telefoonnummer van een collega bij een Nederlandse universiteitsbibliotheek. 'Ondanks dat ik heel goede gesprekken met de Sloveense manager had, zou een baan bij een bibliotheek in dit land moeilijk worden. Ik spreek de taal niet en ik ken de cultuur nog niet goed. Ik ging me richten op vacatures in Oostenrijk, dat nog geen zestig kilometer hiervandaan ligt, en toen kwam er de vacature voor coördinator digitale collectie in Graz.'

Sollicitatiegesprek als een verhoor

Elma vertelt dat het sollicitatiegesprek anders verliep dan dat ze in Nederland gewend was. Ze vergelijkt het met een verhoor: 'Ze hadden vastgestelde vragen en wanneer ik die had beantwoord gingen ze door naar de volgende. Na afloop had ik geen idee wat ze van mij vonden. Ik heb later gevraagd waarom ze voor mij hadden gekozen. Ze vonden het onder meer leuk dat ik heel kritisch naar cijfers kijk. Dat ik bijvoorbeeld niet alleen de

Foto: eigen collectie Elma Lammers

Elma en haar vriend Samo de dag nadat ze elkaar op Elma's fietsvakantie in Slovenië hadden ontmoet.

uitleencijfers bekijken, maar dat ik vragen ga stellen als waarom bepaalde boeken worden geleend en door wie. Ik zoek het verhaal achter de Excel-bestanden. Dat zit in mij; bij de KB noemen ze mij Exelma.'

Hiërarchischer

In Graz werkt Elma in een klein team, omdat de medische universiteit een zelfstandige universiteit is en de universiteitsbibliotheek alleen voor medisch studenten, docenten en wetenschappers bedoeld is. Ze ziet in haar huidige baan duidelijke verschillen met haar oude werk. 'We hebben hier meer overlap in elkaars taken

dan bij grotere bibliotheken. Het teamoverleg, bijvoorbeeld, is met de hele staf. En iedereen heeft hier infodienst, wat betekent dat je achter de balie staat. Verder merk ik dat de cultuur in Oostenrijk wat hiërarchischer is, al is onze manager democratisch en welwillend. Ik merk wel een verschil in communiceren vanuit de directie van de universiteit. Het is er wat meer top-down. Soms gaan er mails waarvan mijn leidinggevende de inhoud niet kent langs haar heen naar alle medewerkers. Daarnaast gaat het er bureaucratischer aan toe. Toen de lockdown kwam moesten we allemaal gaan thuiswerken. Daarvoor moesten we wel een formulier invullen waarom we gingen thuiswerken en welke werkzaamheden we er gingen doen. In normale situaties zonder lockdown is zo'n formulier logisch, maar nu was het vrij voor de hand liggend wat we thuis gingen doen en waarom we gingen thuiswerken.'

KB versus universiteitsbibliotheek

Niet alleen is er een verschil tussen Nederland en Oostenrijk als land, ook in het type bibliotheek ziet Elma verschillen. 'Bij de KB willen we alles hebben wat in Nederland wordt gepubliceerd. In een medische bibliotheek moet je juist keuzes maken. Je moet zorgen dat je het best mogelijke beschikbaar hebt. Dan heb ik het dus over de wetenschappelijke literatuur, en die zit bij de grote uitgevers. Daarmee sluit ik contracten. Dubieuze literatuur heeft niet onze prioriteit. Als er op voordracht van een klant iets moet komen, dan schaffen we dat incidenteel aan.'

Onderhandelen met uitgevers

Er zijn niet alleen maar verschillen tussen haar job en het werken bij een universiteitsbibliotheek in Nederland. Er komt heel wat overeen. 'Als coördinator digitale collectie onderhandel ik met internationale uitgevers. Voor een deel gaat het om uitgevers waarmee ik uitonderhandelde deals sluit. Dan zorg ik dat wij toegang tot bepaalde tijdschriften krijgen. Die contracten sluit ik op basis van wat er het afgelopen jaar gebruikt is. Ik wil weten hoeveel gebruik er gemaakt is van bepaalde literatuur. Ik ben nu druk met de bestandsevaluatie, dus de analyse van het gebruik. De bestandsevaluatie is ingedeeld op uitgever en tijdschrift. Ditzelfde wil ik doen op medisch gebied. Dat genereert veel meer gegevens en vertelt een verhaal: deze informatie wordt gebruikt door zoveel studenten voor dat vakgebied, dus het medisch specialisme.'

Projectleider Bibliotheekatlas

Al werkt Elma nog maar een paar maanden in Graz, haar is nu al gevraagd of ze fulltime wil gaan werken. Dat wordt lastig, want ze werkt vanuit huis nog een dagdeel in de week voor de KB. Ze is projectleider van de Bibliotheekatlas. Enthousiast vertelt ze over de doelstellingen van dit project. 'Elke Nederlander heeft recht op toegang tot een volwaardige bibliotheekvoorziening op redelijke afstand van zijn woonplaats. Om inzichtelijk te maken waar er allemaal bibliotheken zijn, bouwen we een website waarop je alle locaties in Nederland kunt zien. Daarbij geven we de faciliteiten die deze locatie te bieden heeft weer. Je kunt dus filteren op functies.'

Foto: Bernhard Bergmann (Med Uni Graz)

'In een medische bibliotheek moet je keuzes maken. Het best mogelijke materiaal moet beschikbaar zijn.'

Dienstverlening rondom literatuuronderzoek

Of ze meer uren gaat werken in Graz is nog even de vraag, al ziet ze de nodige kansen daarvoor in haar functie. Zo zou ze graag dienstverlening rondom literatuuronderzoek willen opzetten voor artsen, studenten en onderzoekers, net als bij andere medische universiteitsbibliotheken wordt gedaan. 'Dit betekent dat we in opdracht literatuur zouden gaan vergaren. Dan moet je eerst goed uitvragen bij de onderzoekers wat ze willen en vervolgens op basis van de juiste zoektermen gaan zoeken. Onder Pubmed hangt een hele thesaurus van zoektermen. Je kunt zo een hoop relevante informatie verzamelen. Deze service leveren wij nu niet, maar het is wel een meerwaarde voor je instituut. Er komt steeds meer informatie beschikbaar en wij zijn ervoor om deze te ontsluiten.'

Elma heeft nog niet met haar doelgroep besproken of deze service gewenst is. Dat was onmogelijk vanwege de lockdown. Ze werkte net twee weken in de bibliotheek toen alles op slot ging. Niet lang nadat de bibliotheek weer openging, brak de zomervakantie aan.

Tips voor bibliothecarissen

Tot slot aan Elma de vraag welke tips ze Nederlandse bibliothecarissen kan geven met haar nieuwe Sloveens-Oostenrijkse blik. 'Tip één: de combinatie van twee banen – in mijn geval één in Nederland en één in Oostenrijk – geeft je de kans om over grenzen heen te kijken. En dat is verrijkend. Tip twee: in Oostenrijk wordt het vak bibliothecaris serieus genomen, je moet een (academische) opleiding hebben. Ook al heb ik zelf geen bibliotheekopleiding, die was er toen ik studeerde niet meer, is dit echt een *must-have* voor ons vak. Een volwaardige bibliotheekopleiding is van essentieel belang voor bibliotheekprofessionals en onze branche als geheel om ons te kunnen blijven ontwikkelen in de functie die we in de 21e eeuw als bibliotheek vervullen. Dus zorg dat die opleiding er weer komt.'

Annelies Bakelaar, bestuurder Biblionet Drenthe

‘Ik werk met ziel en zakelijkheid’

Sinds 2018 is Annelies Bakelaar bestuurder van Biblionet Drenthe, zowel een provinciale ondersteuningsinstelling (POI) als een bibliotheekorganisatie, verantwoordelijk voor een gebied van ruim 260 duizend inwoners. Dat brengt grote voordelen met zich mee, die goed passen bij Bakelaars persoonlijkheid. Een gesprek over haar voorkeur voor dienend leiderschap, cocreatie en Indonesisch eten.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL

Het heeft zo zijn voordelen, POI en bibliotheekorganisatie ineen zijn. ‘We zijn als het ware onze eigen etalage’, legt bestuurder Annelies Bakelaar uit. ‘We kunnen als brede bibliotheekorganisatie direct laten zien wat we voor het lokale bibliotheekwerk betekenen. Andersom krijgen we van heel dichtbij een kijkje in de keuken van alle stads- en plattelandsgemeentes die we bedienen. Bij de uitvoering van onze verschillende taken zorgen we voor duidelijke scheiding en transparantie ervan. Bakelaar onderhoudt nauw contact met Biblionet Groningen, de enige organisatie die ook de rol van POI en die van lokale bibliotheekorganisatie met elkaar combineert. ‘Met hen werken we actief samen en wisselen we *best practices* uit. Zij zijn, net als wij, erg gericht op maatschappelijke en regionale thema’s die spelen in de noordelijke provincies, zoals eenzaamheid, geletterdheid en een leefbaar platteland.’

Hoe is je loopbaan verlopen? Hoe kwam je bij de(z) bibliotheek terecht?

‘Mijn loopbaan begon in de bibliotheeksector. Ik heb in Deventer de klassieke bibliotheekopleiding gevolgd en werkte in de bibliotheek van Apeldoorn, nog voordat deze CODA werd. Daar ben ik ook afgestudeerd. Samen met een paar studiegenoten heb ik een studium generale opgezet met als essentie “van collectie naar connectie” – een thema waaraan we binnen de bibliotheeksector ook vandaag de dag nog steeds werken. Vervolgens heb ik de overstap gemaakt naar PricewaterhouseCoopers. Dit was een mooie,

maar ook zakelijke leerschool. Hier heb ik geleerd hoe belangrijk het is om vanuit “ziel en zakelijkheid” te werken. Vervolgens heb ik de overstap gemaakt naar de Pensioen- en Verzekeringskamer. Van 1999 tot 2005 keerde ik terug naar de bibliotheeksector, als manager Bibliotheekinnovatie bij de Overijsselse Bibliotheekdienst. Het was een prachtige tijd, waarin ik door de OBD in staat ben gesteld om mijn MBA Public Governance te halen. Maar een mens is nooit uitgeleerd, en ik wilde graag meer zien en leren van andere sectoren. Vandaar de overstap naar een adviesbureau. Toen werd mijn moeder ernstig ziek. Mijn advieswerk was hectisch: ik stapte soms om vijf uur ‘s ochtends in de auto om om acht uur op een afspraak aan de andere kant van het land te kunnen zijn. Ik wilde meer tijd om er voor mijn moeder te kunnen zijn. Ik ging op zoek naar een uitdagende baan iets dicht bij huis en kwam terecht bij de provincie Overijssel. Hier heb ik verschillende rollen vervuld, van programmamanager tot HR-verantwoordelijke. Deze rol heb ik later – van 2011 tot 2015 – ook vervuld bij een grote mbo-onderwijsorganisatie. Vanaf 2015 ben ik directeur geworden van Welzijnswerk Midden-Drenthe, een prachtige organisatie die dicht bij de inwoners staat en nauw met hen samenwerkt. Ik merkte steeds meer hoe belangrijk ik het vond om dicht bij mensen te zijn, om iedere dag het verschil voor iemand te kunnen maken.’

En toen kwam in 2018 de vacature voor bestuurder van Biblionet Drenthe voorbij.

‘Die functie was een heel logische stap. Vanwege mijn nevenactiviteiten was ik al bekend in bestuursland. Sinds 2017 was ik bijvoorbeeld algemeen bestuurslid van Sociaal Werk Nederland en sinds 2006 was ik politiek actief in verschillende rollen. De functie sprak me enorm aan. Met alles wat nu in bibliotheekland speelt – digitalisering, onze maatschappelijke opgave, de samenwerking met andere organisaties en branches – had ik in mijn vorige functies ervaring opgedaan. Nu is het tijd om weer terug te gaan, dacht ik. Ik ben heel blij met die rugzak vol ervaring vanuit verschillende branches en organisaties. Die komt bij de veelvuldige samenwerking tussen de bibliotheek en andere organisaties ontzettend goed van pas. Bovendien houd ik van vooruitkijken en van leren van wat eerder gebeurd is. De cirkel is rond.’

Foto: Karijn Seidam

'Ik wil graag zo'n klimaat neerzetten dat er onderling vertrouwen is, dat we een doel en een visie voor ogen hebben waar we vanuit betrokkenheid en met plezier samen aan werken.'

Hoe zou je je eigen leiderschapsstijl omschrijven?

'Ik houd van het principe van dienend leiderschap. Dat is meer dan een stijl: het is een manier van zijn. Het richt zich op de groei en ontwikkeling van de mensen in de organisatie. Als de organisatie waarvoor ik werk groeit, groei ik mee. Vanuit dienend leiderschap werk je samen aan een gemeenschap en zorg je voor een duurzame organisatie – nu en in de toekomst. Ik wil graag zo'n klimaat neerzetten dat er onderling vertrouwen is, dat we een doel en een visie voor ogen hebben waar we vanuit betrokkenheid en met plezier samen aan werken. Ik wil mijn werknemers graag stimuleren en motiveren. Daarvoor hoef ik niet in de spotlights te staan: ik sta achter de troepen als de successen gevierd worden en sta voor de troepen als het nodig is.

Je ziet mij daarom ook niet zo snel in filmpjes of interviews. Vaak is het bewust een ander die op de voorgrond treedt. Als wij aan de pers mogen uitleggen hoe wij onze thuiservice tijdens de coronacrisis hebben vormgegeven, sta ik daar niet, maar een medewerker.

Ook houd ik van het geven van persoonlijke aandacht en het bewerkstelligen van onderlinge verbinding. Vlak voor de zomervakantie krijgt iedereen een cadeau met een persoonlijke boodschap. Ik geef graag complimenten en ik laat mijn waardering zien en horen. Daarnaast geef ik graag de ruimte om eigen ideeën te ontplooiën. Kom maar op met die voorstellen, zeg ik dan. Pak dat eigenaarschap.'

Op welke prestatie ben je trots?

'Dat vind ik een lastige vraag. Ik ben vooral heel trots op Biblio-net Drenthe. Er zijn in het verleden veel organisatieveranderingen geweest. Als ik zie hoeveel onderlinge verbindingen er nu zijn, hoeveel enthousiasme er is, maakt dat mij trots. Dat is niet per se mijn verdienste, maar ik hoop hier wel een mooie bijdrage aan te kunnen leveren

Trots ben ik ook op de samenwerking in Drenthe met alle woningcorporaties in het kader van basisvaardigheden. Ik vind het waardevol om via zulke samenwerkingsverbanden te laten zien hoe veelzijdig we als bibliotheeksector zijn. We zijn daar soms zo bescheiden over. Die mantel mogen we als branche best afschudden. Krachtig vind ik ook de vijf O's waarmee we als Biblio-net Drenthe werken: ontdekken, ontmoeten, ontwikkelen, ondernemen en ontspannen. Via die O's organiseren we ons werk en geven we met trots invulling aan onze kerntaken.'

Is werken bij de bibliotheek anders dan werken in andere sectoren? Wat is het verschil?

'Het zit 'm niet alleen in die verscheidenheid, maar ook in de innovativiteit van de sector. We bruisen met zijn allen van nieuwe ideeën en zien overal kansen. Af en toe meer focus, nog meer verbinding met organisaties buiten de sector en zakelijker opereren kan geen kwaad. Ik zie dat we heel veel samenwerken, maar in cocreatie moet je soms ook zaken loslaten. Dat is natuurlijk makkelijker gezegd dan gedaan, zeker met zo veel verschillende samenwerkingspartners. Tegelijkertijd kunnen we daar ook dankbaar gebruik van maken: we hoeven niet alles

zelf te doen. Wat mij betreft mogen we andere organisaties meer binnenlaten en gebruikmaken van hun kennis en expertise. De bibliotheek is de enige openbare voorziening voor iedereen in Nederland. We hebben zo veel mogelijkheden. Laten we die deuren wijd opengooien – wat mij betreft ook voor het bedrijfsleven. Zelf zie ik ook mogelijkheden in meer publiek-private samenwerkingen, om zo te werken aan nieuwe verdienmodellen.

We kunnen ook nog meer inzetten op onze online voorzieningen en diensten. Van mij mag de VakantieBieb het hele jaar worden opengesteld. De online ontwikkelingen die we als branche tijdens de coronacrisis hebben doorgemaakt, draag ik dan ook een warm hart toe. Zaak is nu om de digitale transitie vast te houden en door te ontwikkelen. Onze concurrenten, zoals Kobo of Storytel, doen dat tenslotte ook. Een vraag is nog wel hoe we ervoor kunnen zorgen dat we de jongere doelgroep bereiken. Samenwerking met andere organisaties kan helpen om die doelgroep te verleiden, maar bijvoorbeeld ook verder inzetten op *gamification*. Daarbij denk ik ook aan mijn eigen zoon van bijna twintig: hij komt nauwelijks in de bieb; zijn leven speelt zich voor een groot deel online af. Via die weg bereiken we hem eerder dan via de traditionele diensten. Hem zouden we kunnen trekken met *gamification* – in feite niets meer dan het vertellen van hetzelfde verhaal op een andere manier. De vorm is niet leidend; de inhoud des te meer. Verhalen kleuren je leven en maken het zo veel rijker, maar de "traditionele" vorm schrikt sommige doelgroepen af. Dan geven we die verhalen toch een andere vorm, bijvoorbeeld die van een mens, zoals in de Human Library, of een film? Ik gun het iedereen om door verhalen geraakt te worden.'

Wat is je favoriete verhaal?

'Wellicht wat klassiek, maar ik vind *De ontdekking van de hemel* van Harry Mulisch heel mooi. Ook de oerversie die hij daarvan schreef, het fragment *Vonk*, vind ik prachtig. Maar weinig mensen kennen deze voorbode van *De ontdekking van de hemel*. Het is typisch Mulisch: ook in dit boek stelt hij de vraag of de wereld maakbaar is en of toeval bestaat. In alles klinkt synchroniciteit door: het idee dat sommige dingen nu eenmaal zo moeten zijn. Ik houd ook enorm van Engelse en Scandinavische thrillers, zoals die van David Baldacci en Karin Slaughter. Zodra ik er eentje uit heb, zet ik een nieuwe op mijn e-reader.'

Ben je meer een denker of een doener?

'Die balans is in de afgelopen jaren meer verschoven naar het denken. In het begin van mijn carrière hield ik me vooral bezig met uitvoerend werk. Toen werd ik niet per se gestimuleerd om na te denken. Ook de leeftijd helpt, denk ik: je leert steeds beter eerst goed na te denken voordat je iets doet. Toch ben ik niet te beroerd om de mouwen op te stropen. Dat merkte ik ook tijdens de coronacrisis: eerst kort nadenken en dan direct in de actie-stand, dat is mijn natuurlijke modus. Niets doen is geen optie. Ik ben resultaatgericht. Daarnaast wil ik graag plezier in het leven. Waar doe je het anders voor?'

Heb je hobby's waaruit je dat plezier haalt?

'Ik houd heel erg van lange wandelingen in de Zwitserse bergen. We gaan regelmatig naar Zwitserland. En natuurlijk ben ik ook dol op lezen. Ik ga nooit weg zonder mijn e-reader. Waar ik ook vast kom te zitten of moet wachten, ik kan altijd in een verhaal duiken. Daarnaast heb ik sinds kort een nieuwe hobby. We hebben onlangs een labradorpup gekocht. Heerlijk, zo'n hondje voor de gezelligheid, en straks, als hij groter is, lang mee te wandelen. Een uit de hand gelopen hobby is politiek. Ik vind het mooi om te zien wat er leeft en speelt in de samenleving. Langs de zijlijn staan, dat past niet bij mij: ik wil meedoen en bedenken hoe we de wereld beter kunnen maken.

Ook ben ik graag samen met mijn man in de tuin bezig. Althans, hij zal zeggen: ik werk in de tuin en jij geniet het meest van het zitten tussen het groen. En eten, daar houd ik erg van – mede

dankzij de kookkunsten van mijn Indonesische man gaat liefde voor mij door de maag. Zelf ben ik meer van het bakken van koekjes en taarten. Bij ons huis wordt er altijd gesmuld.'

Wat weten maar weinig mensen over jou?

'Niet veel mensen weten dat ik ook een gedichtenbundel heb geschreven: *Dienende druppels*. Die kwam zeven jaar geleden uit. Ik schrijf nog steeds graag gedichten. Soms moet ik een gedachte gewoon aan het papier toevertrouwen. Ik heb daar een boekje voor, waarin ik al mijn ideeën opschrijf. Soms komen die zinnen op ongelegen momenten, bijvoorbeeld in de auto of onder de douche. Mijn gedichten staan nooit op zichzelf. Ik wil mensen uitnodigen de wereld om ons heen op een bredere manier te bekijken. We leven met elkaar op deze aarde. De uitdaging is om er samen iets moois en duurzaam van te maken.'

Foto: eigen collectie Annelies Bakelaar

'We hebben onlangs een labradorpup gekocht. Heerlijk, zo'n hondje voor de gezelligheid.'

De bibliotheeksector in tijden van corona

Digitale dienstverlening neemt exponentieel toe

De coronacrisis heeft een ongekende impact op onze samenleving, en ook de bibliotheeksector is geraakt. Om een eerste beeld te krijgen van de gevolgen voor nationale bibliotheken wereldwijd en openbare bibliotheken in Nederland voerde de Koninklijke Bibliotheek twee onderzoeken uit. In dit artikel leest u de eerste resultaten.

TEKST: MARJOLEIN OOMES, KENNISADVISEUR EN PROMOVENDA, ANNA RADEMAKERS COLLECTIESPECIALIST CULTUURGESCHIEDENIS EN ROSEMARIE VAN DER VEEN-OEI ADVISEUR (INTER)NATIONALE SAMENWERKING BIJ DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK • FOTO: SHUTTERSTOCK

De coronapandemie, die op het moment van schrijven (midden augustus) wereldwijd ruim 20 miljoen geregistreerde besmettingen telt en meer dan 700.000 slachtoffers heeft geëist, zorgde ervoor dat verschillende landen in een rap tempo in lockdown gingen, om daarna hun maatregelen te versoepelen en soms terug te keren naar een lockdown. Ook bibliotheken moesten wereldwijd een groot deel van hun activiteiten staken en hun deuren sluiten. Wat gebeurde er in deze periode precies in de bibliotheekwereld? Waar liepen bibliotheken tegenaan? Hoe gingen ze om met de uitdagingen die deze tijd met zich meebracht? Zijn er ook lessen en kansen voor de toekomst?

Om de antwoorden op die vragen boven tafel te krijgen, stuurde de Koninklijke Bibliotheek (KB) in de periode van april tot en met juli een tweetal vragenlijsten rond. Het doel was om een beeld te krijgen van de impact van de crisis en de manieren waarop bibliotheken zich in die periode inzetten voor hun gebruikers en de samenleving. Tegelijkertijd boden de uitkomsten de mogelijkheid om ervaringen, tips en best practices uit te wisselen met collega-bibliotheken.

Het betrof een:

- onderzoek onder nationale bibliotheken, in samenwerking met de Conference of Directors of National Libraries (CDNL) en de

International Federation of Library Associations (IFLA). In april en juni werden twee online vragenlijsten gestuurd naar circa 180 nationale bibliotheken wereldwijd. De eerste survey concentreerde zich op de directe gevolgen van de crisis en de genomen maatregelen. In de tweede survey stond de heropening van bibliotheken centraal. In totaal reageerden 55 nationale bibliotheken.

- een onderzoek onder openbare bibliotheken in Nederland. Hierin stond de impact van de crisis op de dienstverlening en het personeel centraal. Aan alle 145 bibliotheekorganisaties werd een online vragenlijst verstuurd; 65 bibliotheken vulden de lijst in.

Nationale bibliotheken

Alle nationale bibliotheken ter wereld kregen te maken met de gevolgen van de coronapandemie. De verscheidenheid aan maatregelen in verschillende landen leidden tot diverse oplossingen – van volledige sluiting van de gebouwen tot ontwikkeling van nieuwe diensten.

Thuiswerken en directe gevolgen

Uit het eerste onderzoek bleek dat 85% van de nationale bibliotheken tijdens de coronapandemie was gesloten voor bezoekers. In 65% van de gevallen werkten medewerkers overwegend thuis. De bibliotheken die wel hun deuren geopend hielden voor hun leden of personeel, zorgden voor extra hygiënische maatregelen en flexibele werktijden. In 36% van de gevallen werd bij binnenkomst de temperatuur van het personeel gemeten. Veel nationale bibliotheken maakten zich zorgen over hygiëne en gezondheid. Hoe bewaak je als publieke instelling de gezondheid van je medewerkers en bezoekers? Wat doe je als een werknemer met unieke vaardigheden door ziekte uitvalt? Kunnen medewerkers die thuiswerken dezelfde kwaliteit leveren als op kantoor? Gaan leden nog fysiek naar de bibliotheek? Ook waren er zorgen over de financiële gevolgen van de crisis. In het eerste onderzoek gaf 75% aan te vrezen voor hun financiële situatie.

De digitale bezoekerscijfers liepen op van 30% tot maar liefst 126% meer vergeleken met voor de crisis.

Helaas bevestigde het vervolgonderzoek dat slechts 6% een extra overheidssubsidie kreeg.

Creatief door corona

Doordat fysieke dienstverlening niet meer mogelijk was, nam de digitale dienstverlening van bibliotheken exponentieel toe. Dit was ook zichtbaar in de digitale bezoekerscijfers, die opliepen van 30% tot maar liefst 126% meer vergeleken met voor de crisis. Meer dan de helft (62%) van de responderende bibliotheken gaf aan de afgelopen tijd haar digitale diensten te hebben verbeterd; 73% ontwikkelde nieuwe online diensten, zoals virtuele leeszalen,

online events en livestreams met bibliothecarissen. Als ze al voor de crisis gebruikmaakten van sociale media, werden deze kanalen tijdens de coronaperiode beter en efficiënter ingezet. Met de omslag naar thuiswerken werd het personeel vaardiger met online tools. Sommigen kregen hulp bij het thuiswerken, bijvoorbeeld met online cursussen.

Sommige nationale bibliotheken zetten zich nadrukkelijker in als publieke instelling met een maatschappelijke taak. In Azië werkten nationale bibliotheken bijvoorbeeld aan een corona-archief, waar informatie over het virus en de pandemie werd verzameld. Een Oost-Europese bibliotheek produceerde in samenwerking

met een technische onderwijsinstelling 3D-geprinte gezichtsmaskers. Een bibliotheek in West-Europa doneerde beschermingsmaterialen aan plaatselijke ziekenhuizen.

Heropening

Het tweede onderzoek richtte zich op de periode na de versoepeling van maatregelen. Van de bibliotheken hanteerde 64% een gefaseerde heropening: zij waren alleen op afspraak te bezoeken of het gebouw was enkel open voor medewerkers. De nodige voorzorgsmaatregelen werden genomen, zoals verplicht anderhalf tot twee meter afstand houden, mondkapjes gebruiken en frequent desinfecteren van werkoppervlakken en collectiestukken. Ruim 80% van de bibliotheken noemde de veiligheid van het personeel als de grootste zorg, met name de capaciteit van beschermingsmateriaal. Alle bibliotheken voerden ontsmettingsmaatregelen voor de geleende boeken uit, variërend van de quarantainemethode – wisselend tussen 24 uur en 14 dagen – tot handmatige desinfectie of machinale ontsmetting van boeken.

Een overgrote meerderheid (82%) liet weten de maatregelen op het gebied van hygiëne en social distancing voorlopig te blijven handhaven, ook als de overheid dat niet meer voorschrijft. Bovendien gaven bijna alle bibliotheken aan dat het personeel voorlopig thuiswerkt en 47% van de bibliotheken ontwikkelde een crisismanagementplan voor een mogelijke tweede golf in de coronapandemie.

Nieuwe (online) kansen

In april gaf iets meer dan de helft van de respondenten aan tijdens de lockdown nieuwe digitale diensten te (willen) ontwikkelen. In juni bleek zelfs 73% dat te hebben gedaan, met name in de vorm van digitale toegang tot bibliotheekbronnen, online tentoonstellingen en digitale educatieve oplossingen. Het belang van digitalisering, online dienstverlening en prominente aanwezigheid op sociale media werd genoemd als belangrijkste inzicht dat de coronacrisis heeft gebracht. Deze ontwikkelingen raakten in een stroomversnelling en hebben het bibliotheekwezen onomkeerbaar veranderd.

Openbare bibliotheken

Ook de Nederlandse openbarebibliotheekwereld werd hard geraakt door de coronacrisis. Met ingang van 16 maart werden alle bibliotheken gedwongen hun deuren te sluiten en hun activiteiten in de vestigingen af te gelasten. De situatie vroeg om snel schakelen. Personeel moest veelal vanuit huis werken en bibliotheektaken op locatie konden niet langer worden vervuld. Vooral werk rondom programmering, frontofficetaken en dienst-

verlening aan het onderwijs kwamen stil te liggen, maar ook taken voor collectioneren en onderhoud hadden te lijden onder de lockdown.

Nieuwe diensten en activiteiten

Om leden en bezoekers in deze tijd toch van dienst te kunnen zijn, werkten bibliotheken hard aan nieuwe of omgevormde dienstverlening. Zo wisten veel bibliotheken hun gebruikers ondanks de sluiting van vestigingen toch te voorzien van leesmateriaal. Er werden afhaal- of bezorgdiensten opgezet (70%), of afgeschreven materialen beschikbaar gesteld voor aan huis gekluisterde lezers (28%). Ruim 80% van de bibliotheken gaf leestips via sociale of lokale media en 45% gebruikte video- en streamingdiensten voor voorleesactiviteiten voor de jeugd.

Ook de online bibliotheekdiensten bleken een uitkomst voor de leesliefhebber. Landelijke platforms, zoals de online Bibliotheek, de LuisterBieb en de speciaal voor de coronacrisis opgezette ThuisBieb werden uitgebreid en opengesteld voor leden en niet-leden. Dit digitale aanbod bleef niet onopgemerkt: zoals figuur 1 laat zien steeg het aantal gebruikers en uitleningen van deze diensten in korte tijd aanzienlijk.

Niet alleen voor leesmateriaal en leesplezier bood de bibliotheeksector alternatieven; ook op andere vlakken werd gestreefd naar betekenisvolle dienstverlening. Zo zetten bibliotheken massaal telefoon- of online videodiensten in om mensen te voorzien van hulp bij het gebruik van online diensten of op het gebied van basisvaardigheden, om informatie te geven over het coronavirus of ter ontspanning, bijvoorbeeld door middel van online games, opdrachten of leesclubs. Uit zorg voor kwetsbare of eenzame gebruikers werden telefonische contactmomenten ingepland en digitale koffiebijeenkomsten georganiseerd.

Personeel

Het plotselinge stilvallen, aanpassen en ontwikkelen van diensten vroeg veel van bibliotheekpersoneel. Om tot stilstand gekomen takenpakketten op te vullen zetten bibliotheken hun medewerkers in om klantondersteuning te bieden bij online diensten (77%), ontwikkelden deze medewerkers zelf nieuwe activiteiten (71%) en pakten ze praktische klussen op (63%). Waar alternatieve taken niet meteen voorhanden waren, werd medewerkers gevraagd online cursussen te volgen (87%), bijvoorbeeld via Bibliotheek Campus. Slechts een handvol bibliotheken (10%) vroeg aan medewerkers die door de sluiting minder werk omhanden hadden extra verlof op te nemen of zich op een andere wijze nuttig te maken voor de samenleving.

Zorgen en beperkingen

Hoewel snel en creatief werd gereageerd op de ontstane situatie, ging dit natuurlijk niet zonder zorgen en beperkingen. In veel bibliotheken heerste onder personeel angst voor besmetting met het virus. Ook onduidelijkheid over richtlijnen en juridische mogelijkheden maakte zaken soms extra complex. Een gebrek aan kennis en (digitale) vaardigheden zorgde soms voor moeilijkheden bij het opzetten van een goede online dienstverlening. Om medewerkers te ondersteunen ging 83% van de bibliotheken flexibel om met werktijden en trof technische of ergonomische maatregelen voor thuiswerken. Ook voor psychologisch welzijn was op veel plekken extra aandacht. Bijna 25% nam hiervoor speciale maatregelen, maar ook bij andere respondenten werd het belang van contact met en aandacht voor medewerkers gevoeld.

Heropening

Vlak na het uitsluiten van de survey openden bibliotheken voorzichtig weer hun deuren. Aanvankelijk konden zij alleen hun

klassieke uitleenfunctie uitvoeren; activiteiten en andersoortige samenkomsten behoorden in de eerste weken nog niet tot de mogelijkheden. Bibliotheken brachten speciale bewegwijzering en eventuele looproutes aan. Ook zetten zij extra personeel in om bezoekers te kunnen begeleiden in de aangepaste bibliotheek. Met de stapsgewijze versoepelingen van de maatregelen werd steeds meer mogelijk: studeerplekken kwamen weer beschikbaar en groepen mochten weer samenkomen. Toch bleven bibliotheken ook voorzichtig in het organiseren van grootschalige activiteiten, uit angst voor een tweede coronagolf.

Een hybride toekomst voor bibliotheken?

Optimaal blijven presteren in tijden van crisis bleek een uitdaging voor alle sectoren, in Nederland en in de rest van de wereld. De uitgevoerde onderzoeken onder nationale en openbare bibliotheken laten zien dat de bibliotheeksector er goed in is geslaagd de leden ook in crisistijd van dienst te blijven. In korte tijd werden activiteiten naar internet verplaatst en nieuwe online diensten ontwikkeld. Getuige de aanzienlijke toename in het gebruik en aantal gebruikers van deze digitale diensten, lijkt de bibliotheek hiermee ook nieuwe gebruikers te hebben aangetrokken.

Deze snelle verschuiving getuigt van een weerbaarheid en wendbaarheid die velen zich een jaar geleden waarschijnlijk niet hadden kunnen voorstellen. Uit de pragmatische oplossingen en creatieve werkwijzen om delen van de dienstverlening in stand te houden blijkt dat de bibliotheeksector over een enorm lerend vermogen beschikt. Bibliotheken zijn zich bewust van hun rol in de samenleving en zoeken naar manieren waarop zij een betekenisvolle maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.

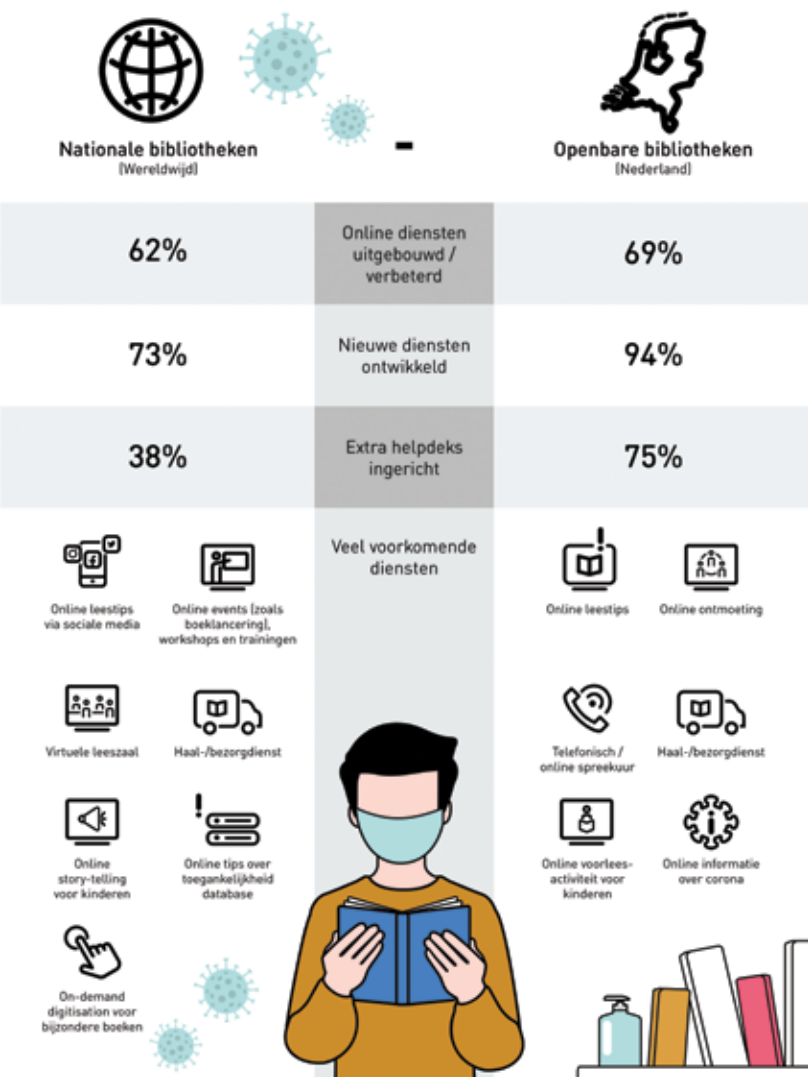
Onzekerheid

De ommekeer verliep niet zonder slag of stoot. De onzekerheid van een financiële terugslag overheerst de strategische beslissingen. De pandemie is wereldwijd nog niet onder controle. Plannen worden gesmeed hoe een eventuele tweede uitbraak het hoofd te bieden.

Voor de komende tijd is het de vraag in welke mate die omslag een duurzaam karakter heeft: was de versnelde digitaliseringsslag van tijdelijke aard, of was het een eerste duw richting een meer hybride vorm van dienstverlening? Zal de toename van nieuwe gebruikers doorzetten of stagneert deze? De KB streeft ernaar deze ontwikkelingen de komende tijd te blijven monitoren. Op deze manier worden de waardevolle inzet en de veerkracht van de bibliotheek ten tijde van de crisis zichtbaar gemaakt.

Verder lezen:

- Resultaten eerste survey nationale bibliotheken: <http://bit.ly/onderzoekapril2020>.
- Resultaten tweede survey nationale bibliotheken: <http://bit.ly/onderzoekjuni2020>.
- Resultaten survey openbare bibliotheken, KB 2020, nog te publiceren: <https://www.bibliotheekinzicht.nl/dossiers/de-bibliotheek-in-coronatijd>.

Figuur 1: toename gebruik online bibliotheekdiensten tijdens de coronacrisis.

De Mystery Guest bezoekt: Nootdorp, CulturA & Zo

In Nootdorp is een bibliotheek verzezen volgens het storytelling-concept, ontwikkeld in het Engelse Chester. Hoe pakt deze vorm van werken uit in de praktijk? De Mystery Guest verdiepte zich in de bedoelingen ervan en ging op onderzoek uit.

TEKST: DE MYSTERIEUZE GAST • FOTO'S: GERRIT SERNÉ

De website van het Chester Storyhouse zegt – in vrije vertaling – dat zij er zijn om inspiratie te bieden aan kinderen en volwassenen door het verzamelen, bewaren en vertellen van verhalen, op alle mogelijke manieren. Wat hier meteen opvalt, is dat het begrip 'bibliotheek' niet meer vooropstaat, maar wat men met een voorziening als deze wil bereiken. Wat zeggen ze daar in Nootdorp over? Op de site van de Bibliotheek Oostland, waar Nootdorp deel van uitmaakt, is het jaarverslag van 2019 te vinden. Dat is om meerdere redenen een mooi voorbeeld voor bibliotheken die nu eens een inspirerend jaarverslag willen maken. Er is het een en ander te vinden over het begrip Storyhouse dat als inspiratie diende, onder anderen uit de mond van Erik Boekensteijn. Door het zoeken van samenwerking met andere culturele instellingen vinden bibliotheken zichzelf opnieuw uit en versterken zij hun positie in de samenleving. Het moet dan wel gaan om daadwerkelijk samenwerken, niet alleen om het delen van een pand. De directeur van de Bibliotheek Oostland, Petra Togni, maakte deel uit van de groep die Chester, onder leiding van Erik Boekensteijn, ter inspiratie bezocht.

Inventiviteit

Bij een bezoek aan CulturA & Zo valt meteen op dat de bibliotheek verweven is in het gebouw, maar niet meer als aparte ruimte bestaat. Voorheen was er in het pand alleen een theater

gehuisvest, nu biedt het ruimte aan allerlei initiatieven die tot doel hebben mensen te verbinden. Walter en Martijn Ontwerpers hebben het voormalige theater omgebouwd tot sfeervolle ruimte waarin verschillende activiteiten kunnen plaatsvinden. Dat hebben ze gedaan met behoud van bestaande elementen en met veel inventiviteit. Door de gedateerde betegelde trap te bedekken met een loper met enorme bloemen wordt een groots effect bereikt en breekwerk voorkomen. Inventiviteit is ook aanwezig bij de medewerkers, dat blijkt uit de originele coronamaatregelen: een leeg cd-doosjes meenemen bij binnenkomst en terugzetten bij verlaten zorgt ervoor dat er niet te veel bezoekers tegelijk in de bibliotheek zijn. Op verschillende zitplaatsen zitten levensgrote knuffels met een bordje om hun nek: 'Helaas, hier zit ik. Zoek jij een ander plekje?', en vormen zo een originele manier om de bezoekers te spreiden. Mededelingen op de tafels over corona beginnen met 'Lieve gasten'. Dat lijkt een kleinigheid, maar zet wel de toon voor een prettige sfeer waarin je je welkom voelt. Het enthousiaste, vriendelijke personeel werkt daar zeker ook aan mee.

Kletsplot

De inrichting straalt huiselijkheid uit, zonder dat het kneuterig is. De Jan Janssen-lounge heeft het karakter van een gezellige huiskamer, compleet met open haard, en vormt een heerlijke ruimte om te zitten lezen of met een kleine groep te vergaderen.

Rapport

Locatie

Centraal gelegen, in het oude centrum. Voldoende gratis parkeer-ruimte in de buurt.

Exterieur

Wat ouder gebouw, recent opgeknapt, dat door de vele ramen en de zichtbare gezelligheid binnen uitnodigend is. Duidelijk zichtbare belettering.

Interieur

Verschillende in elkaar overlopende ruimtes, allemaal verzorgd en gezellig ingericht, zonder overdreven toeters en bellen.

Uitstraling

Verzorgd tot in de details, huiselijk.

Logistiek

Duidelijke aanduidingen op de kasten. De collectie is klein, en door het gebouw lopend vind je alles heel makkelijk.

Activiteitenaanbod

Afwisselend activiteitenaanbod, gericht op een breed publiek. De theaterzaal is prachtig en wordt goed gebruikt.

Collectie

Kleine maar aantrekkelijke collectie. Wie gericht naar een titel zoekt zal nog wel eens misgrijpen, maar kan die reserveren uit de hele Oostlandcollectie. Het aanbod aan kranten en tijdschriften is aantrekkelijk.

Site

Eenvoudige site als onderdeel van de Bibliotheek Oostland en daarnaast een aparte site van CulturA & Zo die meer informatie biedt. Twee sites is altijd wat lastig ...

Computers

Er zijn veel plekken om te werken met je laptop en daar wordt goed gebruik van gemaakt.

Tarieven

Een klantvriendelijk aanbod, met veel keuzemogelijkheden: Standaardabonnement voor volwassenen € 49,75 voor tien items per vier weken; een pas op hetzelfde adres (maar) € 5,00; een Plusabonnement voor 24 items voor zes weken € 70,00; Gezinspas € 60,00; Flexpas (een standaardabonnement per maand) € 4,50 of een Knipkaart voor tien items € 20,00.

Openingstijden

Fantastisch: alle dagen van de week van 9.00 tot 18.00 uur, plus op donderdag, vrijdag en zaterdag nog eens extra tot 21.00 uur. Informatie en advies op drie middagen: maandag, woensdag en vrijdag.

Personeel

Enthousiast en behulpzaam personeel dat trots op hun bibliotheek is.

Goed beter best

Veel valt er niet aan te merken!

- Over en weer nog beter naar de andere site verwijzen.
- De bibliotheeksite nog wat meer aankleden met al het leuks.
- Informatie en advies ook op zaterdag, desnoods in plaats van op maandag.

Jan Janssen – ja de wielrenner – was een beroemde Nootdorper die zo geëerd wordt. Het café Ont-Moeten, dat een groot deel van de begane grond beslaat, biedt ook ruimte aan kranten en tijdschriften, een aantrekkelijk, gevarieerd aanbod. Er is een grote leestafel en er zijn kleinere tafels voor de ramen. Alles ziet er zeer verzorgd uit, zo valt bijvoorbeeld de ‘kletsplot’ op iedere tafel op waar gespreksvragen in zitten. Een piano geeft extra sfeer, en buiten is een terras. Sinds 1 juli is ook de horecafunctie weer in bedrijf. Boven bevinden zich verschillende ruimtes en zitjes, waar steeds een deel van de collectie te vinden is. De grootste verrassing herbergt de theaterzaal: de traditionele stoelenopstelling is tijdelijk opgeslagen en vervuld voor tientallen gekleurde tweezits bankjes. De ruimte is daardoor een plaatje om te zien en biedt nu al de mogelijkheid om coronaproof filmvoorstellingen te bekijken. Binnenkort gaan ook de voorstellingen en lezingen op deze manier van start.

Samen sterk

De programmering laat zien dat CulturA & Zo erin geslaagd is veel verbindingen aan te gaan met lokale groepen. Om dat te organiseren zijn de lokale Stichting Welzijn, het jeugd- en jongeren werk en de bibliotheek een verbinding aangegaan in de nieuwe organisatie Samen Sterk. Ook al heeft corona roet in het eten gooid, de site geeft een goed beeld van wat er allemaal weer gaat gebeuren: inloopspreekuren over alle mogelijke onderwerpen, creatieve bijeenkomsten en een flink aanbod voor kinderen en scholen. Er wordt geprobeerd om alle inwoners te bereiken, ook vluchtelingen en laaggeletterden bijvoorbeeld, en mensen worden gestimuleerd om zelf met ideeën te komen. De aanwezigen tijdens het bezoek van de Mystery Guest zijn allemaal razend enthousiast: ‘Een geweldige plek, waar je rustig kunt zitten werken, maar ook contacten legt’, of: ‘Zo gezellig, voor corona heb ik al aan veel dingen meegedaan, ik kan niet wachten tot het weer begint!’

De collectie is klein, maar goed verzorgd en actueel, en aanvragen kan natuurlijk. Uit het geringe aantal gereserveerde boeken blijkt dat de bezoekers van CulturA & Zo best tevreden zijn met het huidige aanbod. En dat past binnen de storytelling-filosofie: een bibliotheek bestaat allang niet meer uit een verzameling media alleen, het gaat er ook om activiteiten en ontmoetingen die het gemeenschapsgevoel versterken.

Reactie CulturA & Zo

'Wij zijn heel blij met de beoordeling. Aan de website wordt inmiddels hard gewerkt, we hadden al geconstateerd dat deze anders moet. Sinds augustus 2019 werken we als multifunctionele organisatie. Dat is een hele omslag, maar wel ontzettend leuk en leerzaam. De bij de bibliotheek opgedane ervaring is zeker ook bruikbaar voor het theater.'

Nootdorp en de vijf functies van de Bibliotheekwet:

1. Ter beschikking stellen van kennis en informatie: ***
2. Bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: ****
3. Bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: ***
4. Organiseren van ontmoeting en debat: ***
5. Laten kennismaken met kunst en cultuur: ***

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende ****Goed *****Uitmuntend

Bibliotheek in cijfers

- Inwoneraantal in het werkgebied: totaal werkgebied Oostland 116.262.
- Percentage leden: totaal werkgebied Oostland 19.170.
- Aantal leden tot 18 jaar/aantal leden boven de 18 jaar: tot 18 jaar: 14.375, boven de 18 jaar: 4795.
- Aantal uitleningen per jaar: totaal werkgebied 479.357.
- Bibliotheken waarmee een basisbibliotheek gevormd wordt: bibliotheken in de gemeente Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp, Bleiswijk, Bergschenhoek, Pijnacker, Berkel en Rodenrijs.
- Aantal fte's in deze vestiging: twee fte's en verschillende vrijwilligers voor de bibliotheek. Totaal voor alle functies zes fte's.
- Datum sinds wanneer deze vestiging (in de huidige vorm) in gebruik is: 27 september 2019.
- Aantal vierkante meters: 2100.
- Architect en binnenhuisarchitect: Walter en Martijn Franse van Walter en Martijn Ontwerpers. Oorspronkelijke Architect (13 jaar geleden) Hans Klompenhouwer van R4A Architecten.
- Bijzonderheden: het pand is eigendom van de gemeente, maar het volledige beheer is overgedragen aan de Stichting CulturA & Zo. Stichting CulturA & Zo en Bibliotheek Oostland zijn twee aparte stichtingen. Horecapartner Ont-Moeten is een zelfstandig bedrijf. Zij zijn ook verantwoordelijk voor direct contact met de huurders.

Washington Black door Esi Edugyan (2019)

‘Scherpe analyses, rake metaforen en veel zintuiglijke toevoegingen’

In de afgelopen periode kwamen, naast corona, de thema's racisme en discriminatie veelvuldig in het nieuws. Aangewakkerd door de dood van een Amerikaanse burger ontstonden wereldwijde protesten tegen discriminatie van de zwarte gemeenschap. Onderwerp van de maatschappelijke discussie in Nederland was onder andere de status van de 'helden' uit de koloniale geschiedenis.

Ook in de literatuur komt het onderwerp slavernij voor. In *Washington Black* neemt Esi Edugyan de lezer allereerst mee naar het Barbados van de negentiende eeuw. Te midden van het suikerriet is de elfjarige Washington Black (Wash) zich zeer bewust van de wrede realiteit op de plantage. Desondanks droomt hij over het leven als vrij man en is hij achterdochtig als hem de eerste stap naar een vrij leven wordt aangeboden. Christopher Wilde (Titch), een excentrieke uitvinder met een obsessie voor de natuur, stelt Washington aan als zijn persoonlijke assistent. Metertijd groeit langzaam Washingtons vertrouwen in Titch. Samen werken ze aan een project om Titch' grote droom te verwezenlijken: de oceaan oversteken in zijn 'Wolkenkliever', een soort heteluchtballon. Dat de jonge Wash een begenadigd tekenaar blijkt te zijn, komt dit project goed van pas. Door zijn leven bij Titch verandert Washington van een bedeesde, twijfelachtige slaaf in een echte wereldreiziger, op zoek naar zijn eigen identiteit en vrijheid, maar ook in de 'vrije wereld' blijven zijn verleden en afkomst hem achtervolgen.

Door de krachtige beelden die Edugyan schetst, ziet de lezer iedere scène of gebeurtenis makkelijk voor zich. Met name de eerste hoofdstukken over de gruweldaden op de plantages zijn wat dit betreft aangrijpend. De beschrijvingen bevatten scherpe analyses van de andere personages en hun gedachten en gevoelens, met rake metaforen en zintuiglijke toevoegingen. Edugyan geeft de uitspraken en gedachten van de jonge Washington een volwassen klank. Door de wrede omstandigheden waarin hij geboren is en opgroeit, is hij zich duidelijk bewust van zijn plek in de wereld en handelt hij daarnaar. Totdat hij met Titch die keiharde werkelijkheid ontvlucht en in werelden belandt die hij zich niet voor had kunnen stellen.

Mijn verwachting dat *Washington Black* een historische roman was, kwam zeker uit bij de hoofdstukken die zich op Barbados afspelen. Daarna, wanneer Wash met en zonder Titch elders ter wereld een nieuw leven probeert op te bouwen, ontvouwt de plot zich meer als een avonturenroman. Tijdens het lezen is de hoofdlijn makkelijk te voorspellen, maar toch komt een aantal plotwendingen naar mijn idee wel wat uit de lucht vallen. Op het einde van het boek bleef ik zitten met een aantal vragen, het voelde nog niet helemaal 'af'. Ik gunde Washington geluk, vrijheid en een plek om een eigen, stabiel leven op te bouwen,

Naam: Miranda Meuldijk (25)

Beroep: docent klassieke talen

Bibliotheek: De Plataan, Vlaardingen

Bibliotheeklid: 'Mijn hele leven. Ik heb altijd ontzettend veel gelezen. Helaas heb ik er nu minder tijd voor.'

Hoe vaak kom je in de bibliotheek? 'Zeer regelmatig.'

Wat leen je zoal? 'Met name literatuur, romans, van thrillers houd ik niet.'

Neem je wel eens deel aan bibliotheekactiviteiten? 'Ik ben jarenlang als vrijwilliger actief geweest bij de verkoop van afgeschreven boeken.'

Mening over jouw bibliotheek: 'De medewerkers zijn altijd vriendelijk en er werken al lang dezelfde mensen, dus dat is fijn.'

maar eigenlijk heeft de wereld maar één harde les voor hem: hoe hard hij ook zijn best doet om zijn verleden achter zich te laten, racisme zal hem overal ter wereld volgen.

Bibendo - een nieuwe manier om te ontdekken voor jong én oud!

- ✓ Verbinden met collectie en programmering
- ✓ Ontwikkel je eigen games en apps
- ✓ Ga lokaal samenwerkingen aan

Ontwikkelen. Delen. Spelen. Ontwikkel zelf je eigen games rondom thema's zoals digitale geletterdheid, mediawijsheid, inburgering, lezen en leesbevordering en cultureel erfgoed.

Benieuwd? Meer informatie is te vinden op www.bibendo.nl/

Vragen over Bibendo? Neem via onderstaande gegevens contact met ons op!

bibendo

Bibendo | 06 23522101
www.bibendo.nl | info@nbdbiblion.nl

Bieb SYSTEMEN

Postbus 86, 7440 AB Nijverdal
Telefoon: 050 - 318 60 18
Email: info@biebsystemen.nl
Internet: www.biebsystemen.nl

Bibliotheken hebben de afgelopen jaren ingespeeld op de veranderingen in de markt. Met concepten, zoals in de retail gebruikt, zijn er nieuwe presentatietechnieken ontwikkeld om de consument, de bibliotheekbezoeker, aan zich te binden. Frontale presentatie en tafels maken het veel overzichtelijk en aantrekkelijk om te zoeken naar nieuwe boeken. Net als gebruikelijk in de retail moeten formules worden bijgesteld en aangepast. Wijzigingen moeten het voor de klanten aantrekkelijk maken om steeds weer te komen. Bieb Systemen, onderdeel van Van Keulen Interieurbouw, kan hierbij ondersteunen. Op het gebied van hout, metaal, draad en kunststof beschikken we over veel know how en een hypermodern machinepark.

Van Keulen realiseert wat vormgevers ontwerpen!